

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Austėjos Kšanytės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Paraleliniai teismo ir arbitražo procesai:
priežastys ir problemos sprendimo būdai**

Vadovas: prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas

Recenzentė: lekt. dr. Eglė Zemlytė

Vilnius

2017

TURINYS

IŽANGA	2
1. Paralelinių teismo ir arbitražo procesų samprata.....	4
2. Paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastys	8
2.1. Arbitražo teismo teisės drausti paraleliai bylinėtis neužtikrinimas.....	8
2.1.1. Ar kompetencijos-kompetencijos doktrina suteikia arbitražo teismui teisę drausti paraleliai bylinėtis?	10
2.1.2. Nepakankamas arbitražo teismo teisės drausti paraleliai bylinėtis kaip laikinosios apsaugos priemonės pripažinimas	20
2.2. Arbitrų įgaliojimų panaikinimas valstybės teismų iniciatyva	23
2.3. Neaiški situacija dėl Briuselis I reglamento taikymo arbitražui	26
2.4. Sankcijų už paralelinių teismo ir arbitražo procesų iniciavimą nebuvimas	32
3. Paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemos sprendimo būdai.....	34
3.1. Teisės drausti paraleliai bylinėtis suteikimas arbitražo teismui	34
3.2. <i>Lis pendens</i> instituto taikymas	40
3.3. Arbitražo teisės vienodinimas tarptautiniu ir Europos Sąjungos teisės lygiais.....	45
3.3.1. Niujorko konvencijos keitimas	45
3.3.2. Negriežtosios teisės instrumentų taikymas	48
3.4. <i>Res judicata</i> ir efektyvus arbitražo sprendimų vykdymas, ekskliuziniai susitarimai arbitraže – papildomi problemos sprendimo būdai	51
IŠVADOS	54
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	57
SANTRAUKA	69
SUMMARY	70

IŽANGA

Darbo aktualumas. Dėl paralelinių teismo ir arbitražo procesų teisinių ginčų nagrinėjimas tampa neefektyvus, ilgas, o ginčų šalys ir valstybės patiria neigiamus padarinius. Daugėjant tokių procesų skaičiui, atsiranda poreikis analizuoti šios problemos priežastis ir jos sprendimo būdus. Jau 2005 m. Jungtinių Tautų Tarptautinės prekybos teisės komisijos (toliau – UNCITRAL) darbo grupė pripažino, kad arbitražo procesas vis dažniau trukdomas ir arbitražo teismo teisė drausti paraleliai bylinėtis valstybės teisme laikoma teisėta, kadangi būtina apsaugoti arbitražo procesą¹. Nuo 2008 m. daugėja siūlymų keisti 1958 m. Niujorko konvenciją dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo (toliau – Niujorko konvencija), taip išsprendžiant arbitražo ir teismo jurisdikcijų persipynimo problemą. Tuo tarpu 2010 m., rengiantis priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – Briuselis I reglamentas), Europos Komisija išdėstė aiškia pozicija, kad būtina gerinti arbitražo ir teismo ginčo sprendimo sąsają. Buvo pripažinta, kad šalis, teisme ginčydama arbitražinį susitarimą, gali jį apeiti ir sudaryti sąlygas kelių lygiagrečių ir neveiksmingų procesų vykimui, kurie gali baigtis nesuderinamais ginčo sprendimais². Tačiau nepaisant paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemos pripažinimo, ji vis dar nėra išspręsta nei tarptautiniu, nei Europos Sąjungos, nei daugumos valstybių nacionaliniu lygiu.

Darbo tikslas – ištirti paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastis ir pateikti galimus šios problemos sprendimo būdus.

Darbo uždaviniai: i) išnagrinėti tarptautinių, Europos Sąjungos ir įvairių valstybių nacionalinių teisės aktų normas, susijusias su arbitražo ir teismo jurisdikcijų atskyrimu, ii) palyginti Tarptautinių prekybos rūmų Tarptautinio arbitražo teismo (toliau – ICC teismas), Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir arbitražo teismų bei nacionalinių teismų praktiką, susiformavusią vykstant paraleliniams teismo ir arbitražo procesams, iii) išanalizuoti teisės doktrinoje nurodomas paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastis ir problemos sprendimo būdus.

---

¹ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006 and amended in 2014 d. [Europos Komisijos pasiūlymas dėl Briuselio reglamento keitimo. Briuselis, COM(2010) 74, C7-043310 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 17 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0748_/com_com\(2010\)0748_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0748_/com_com(2010)0748_lt.pdf)>.

Darbo objektas. Darbe bus analizuojama paralelinių teismo ir arbitražo procesų samprata, jų sukeliama padariniai. Didelis dėmesys skiriamas arbitražo kompetencijos-kompetencijos doktrinos veikimui praktikoje, arbitrų ir teisėjų teisių skirtumams bei arbitrų teisei drausti paraleliai bylinėtis. Taip pat nagrinėjama Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika dėl Briuselis I reglamento taikymo arbitražui. Kaip pagrindiniai paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemos sprendimo būdai tiriami teisės drausti paraleliai bylinėtis suteikimas arbitrams, *lis pendens* instituto taikymo galimybės šiuose procesuose ir arbitražo proceso teisės harmonizavimas bei praktikos suvienodinimas.

Tyrimo metodai. Pagrindinis darbe naudojamas metodas – lyginamosios analizės metodas. Lyginamos paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastys ir sprendimo būdai bendrosios ir kontinentinės teisės tradicijų valstybėse, lyginami įvairių arbitražo ir nacionalinių teismų sprendimai. Taip pat naudojami teleologinis metodas – aiškinamasi, ar arbitražo proceso teisę reglamentuojančiomis teisės normomis siekiama užtikrinti kompetencijos-kompetencijos doktrinos veikimą, kokie yra draudimo paraleliai bylinėtis tikslai. Analizuojant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką dėl Briuselis I reglamento taikymo arbitražui buvo naudojamas sisteminis metodas. Nagrinėjant *lis pendens* instituto taikymo galimybę paraleliniuose teismo ir arbitražo procesuose, buvo naudojamas teisės principų metodas ir aiškinamasi, ar toks būdas neprieštarautų sutartiniam arbitražo principui.

Darbo originalumas. Darbas pasižymi originalumu, kadangi Lietuvoje paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastys ir problemos sprendimo būdai kol kas nėra aptarti ir susisteminti į vieną šaltinį. Užsienio teisėje teisės doktrinos šaltinių šia tema daugiau, juose taip pat analizuojamos atskiros priežastys ir sprendimo būdai, tačiau susistemintas išsamus tyrimas pastaruoju metu nebuvo atliktas.

Svarbiausi šaltiniai. Darbe analizuojamos Niujorko konvencijos, Briuselis I reglamento normos, UNCITRAL tarptautinio komercinio arbitražo modelinio įstatymo (toliau – Modelinis įstatymas) nustatytos taisyklės, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – Komercinio arbitražo įstatymas) normos ir kitų valstybių teisės aktai. Itin aktualūs Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai *Gazprom*, *West Tankers* ir *Cartel Damage Claims* bylose. Darbe svarbūs užsienio autorių – E. Gaillard, M. Moses, L. Lévy, G. B. Born darbai, taip pat Lietuvos autorių – prof. hab. dr. V. Mikelėno ir G. Domino, A. Šekštelo, M. Bliuvaitės, J. Jarusevičiaus darbai.

1. Paralelinių teismo ir arbitražo procesų samprata

Modernėjant šiuolaikinei visuomenei, didėjant teisinių ginčų skaičiui, įprastam teisminiam ginčų sprendimo būdui yra vis dažniau ieškoma alternatyvų. Viena iš jų, gana sparčiai „populiarėjanti“, kurią renkasi šalys – tai arbitražo procesas. Daugėjant ginčų, sprendžiamų arbitražo teisme, atitinkamai daugėja paralelinių teismo ir arbitražo procesų. Remiantis Lietuvių kalbos žodynu, žodis „paralelinis“ aiškinamas kaip einantis greta, glaudžiai susijęs³. Tačiau šiuo atveju negana apsibrėžti tik žodžio sąvokos. Prieš analizuojant paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastis ir šios problemos sprendimo būdus, būtina išsiaiškinti tokių procesų sampratą. Be kita ko, svarbu atsakyti į klausimą, ar tai iš tiesų yra problema.

Siauriausia prasme paralelinis bylinėjimasis reiškia kelis teismo procesus, kuriuose nagrinėjami ginčai su identiškais šalimis, tapačiu ieškinio faktiniu pagrindu bei tapačiais ieškinio reikalavimais. Kitaip tariant, paralelinio bylinėjimosi sinonimas yra tapačių ieškinių nagrinėjimas skirtingose ginčų nagrinėjimo institucijose, todėl visuomet svarbu nustatyti ieškinio elementus ir ginčo šalis, nes būtent pagal juos yra nustatomas ieškinių tapatumas⁴. Tačiau paralelinis bylinėjimasis gali būti suprantamas ir plačiau, pavyzdžiui jis gali apimti: i) pasikartojantį bylinėjimąsi (angl. *reactive litigation*), kuomet šalis pakartotinai su tapačiu ieškiniu kreipiasi į teismą, siekdama jai palankaus teismo sprendimo, ii) susijusį bylinėjimąsi (angl. *related litigation*), reiškiantį kelių ar daugiau procesų egzistavimą su panašiais ieškinio elementais, iii) netgi išvestinį bylinėjimąsi (angl. *derivative litigation*), kai akcininkas įmonės vardu teikia ieškinį su tam tikrais reikalavimais apginti pažeistas įmonės teises, kurių pati įmonė negina⁵. Taigi nepriklausomai nuo minėtų paralelinio bylinėjimosi sampratų, bendriausia prasme paralelinius teismo ir arbitražo procesus galima apibrėžti kaip ginčo, kylančio dėl sutarties pažeidimo, kurioje numatyta arbitražinė išlyga, teikimas ir sprendimas ne tik arbitražo teisme, bet ir kituose teismuose, nei numatyta arbitražiniame susitarime.

Tiek sprendžiant tarptautinius ir nacionalinius ginčus teismuose, tiek sprendžiant materialinius teisinius reikalavimus arbitraže galioja *lis alibi pendens* principas, reiškiantis,

---

³ Lietuvių kalbos institutas. *Lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/startas.htm>>.

⁴ LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; ir NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003, p. 372.

⁵ GEORGE, James P. *International Parallel Litigation – A Survey of Current Conventions and Model Law*. Texas International Law Journal. Vol. 37:499, p. 500-501 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.tilj.org/content/journal/37/num3/George499.pdf>>.

kad paraleliniai procesai yra negalimi⁶. Paraleliniai procesai teismų praktikoje bei teisės doktrinoje yra kritikuojami ir vertinami neigiamai, kadangi, pirmiausia, dėl jų yra netausojami nei ginčo šalių, nei ginčų nagrinėjimo institucijų, nei valstybės resursai. Antra, paraleliniai procesai dažnai iššaukia skirtingus ginčų nagrinėjimo institucijų sprendimus, dėl kurių tarptautinių ginčų atvejais gali kilti ir tarpvalstybinė nesantaika. Trečia, paraleliniai procesai atspindi ir palankiausio sprendimo būdo ieškojimo (angl. *forum-shopping*) veikimą praktikoje, kitaip tariant – galimybę ginčo šaliai ar ją atstovaujančiam asmeniui siekti jiems palankiausio sprendimo, pasirenkant tokį ginčų sprendimo būdą, pavyzdžiui teismą ar arbitražą, kad atitinkamai būtų galima išvengti kito ginčų sprendimo būdo⁷. Piktnaudžiauti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 str. įtvirtinta kiekvieno asmens teise į gynybą⁸ ir inicijuoti paralelinius arbitražo ir teismo procesus labiausiai linkusi ta šalis, kuriai arbitraže nagrinėti byla nepalanku, ir kuri siekia palankaus sprendimo kitame teisme nei jau yra arba bus sprendžiama arbitražo byla⁹. Pavyzdžiui, byloje *Petrobangla*, kilęs ginčas tarp Italijos įmonės „Saipem SpA“ ir Bangladešo valstybinės įmonės „Petrobangla“ buvo nagrinėjamas nuo 1993 m. birželio iki 2009 m. birželio, t. y. ginčo nagrinėjimas truko 16 metų. Tokio ilgo nagrinėjimo priežastis – paraleliniai procesai arbitražo teisme ir valstybės teisme. Šioje byloje pirmasis ginčo nagrinėjimas inicijuotas arbitražo teisme Dakoje, kadangi šalys buvo sudariusios arbitražinę išlygą. Kuomet arbitražo teismas netenkino Bangladešo valstybinės įmonės prašymo išreikalauti iš Italijos įmonės tam tikrus įrodymus, ši kreipėsi į Dakos pirmosios instancijos teismą. Po jo sprendimo sekė Bangladešo Aukščiausiojo Teismo draudimas tęsti arbitražo procesą, tuomet jau 2002 m. Dakos pirmosios instancijos teismas atšaukė arbitražo įgaliojimus. Šių procesų metu paraleliai ginčas buvo nagrinėjamas ir arbitraže – 2001 m. arbitražas nusprendė tęsti arbitražo procesą. Tačiau jo sprendimas vėl buvo skundžiamas Bangladešo Aukščiausiajam Teismui, o tuomet arbitražo procesas jau dėl Bangladešo atsakomybės inicijuotas Tarptautiniame investicinių ginčų sprendimo centre, kuriame sprendimas priimtas tik 2009 m. birželio 30 d.¹⁰ Taigi byla

---

⁶ DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 188.

⁷ GEORGE, James P. *International Parallel Litigation – A Survey of Current Conventions and Model Law*. Texas International Law Journal. Vol. 37:499, p. 500-501 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.tilj.org/content/journal/37/num3/George499.pdf>>.

⁸ 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.

⁹ BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 101.

¹⁰ ICC byla Nr. 7934, viešai neskelbta, bet aprašyta sprendime dėl jurisdikcijos ir laikinųjų apsaugos priemonių, priimtame 2007 m. kovo 21 d. ICSID byloje Nr. ARB/05/07, *Saipem SpA v. Bangladesh*, žr. *International*

Petrobangla dėl jos nepagrįstai ilgo nagrinėjimo ir ginčo šalies siekio sau palankaus sprendimo patvirtina anksčiau aptartą neigiamą paralelinių teismo ir arbitražo procesų poveikį, o tuo pačiu atspindi ir šios problemos realų egzistavimą praktikoje.

Neigiamas paralelinių procesų vertinimas atspindi ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 137 str. 2 d. 4 p. įtvirtinta nuostata, kuri įpareigoja teismą atsisakyti priimti ieškinį, jei jau „...yra įsiteisėjęs teismo arba arbitražo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, arba teismo nutartis priimti ieškovo atsisakymą ieškinio ar patvirtinti šalių taikos sutartį...“¹¹. Kaip yra konstatavęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, šios nuostatos turinys detaliau atskleistas CPK 279 str. 4 d., pagal kurią, įsiteisėjus teismo sprendimui, nutarčiai ar įsakymui, šalys ir kiti dalyvavę byloje asmenys, taip pat jų teisių perėmėjai, nebegali iš naujo pareikšti teisme tų pačių ieškinio reikalavimų tuo pačiu pagrindu, taip pat kitoje byloje ginčyti teismo nustatytus faktus ir teisinius santykius¹². Taip pat CPK 137 str. 2 d. 6 p. numatyta, kad teismas turi atsisakyti priimti ieškinį ir kai šalys yra sudariusios arbitražinę susitarimą. Atitinkamai CPK 296 str. 1 d. 9 p. įtvirtinta teismo pareiga palikti pareiškimą nenagrinėtą kuomet šalys yra sudariusios sutartį perduoti ginčą spręsti arbitražo teismui¹³. Tačiau visos minėtos teisės nuostatos neužkerta kelio vykti paraleliniams arbitražo ir teismo procesams, kadangi bylos išnagrinėjimas valstybės teisme, kuomet byla priskirtina arbitražo teismo jurisdikcijai, nėra laikomas absoliučiu teismo sprendimo negaliojimo pagrindu, todėl šį aspektą būtų galima įvardinti teisės spraga, kuri Lietuvoje ir yra viena iš paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežasčių.

Taip pat pažymėtina, kad buvo ar ne šalys sudariusios arbitražinę išlygą yra ne tik teisės, bet ir fakto klausimas, todėl šalys gali nurodyti aplinkybes ir pateikti įrodymus dėl arbitražinio susitarimo pirmosios instancijos teisme, taip pat su tam tikromis išlygomis apeliacinės instancijos teisme ir negali tokių aplinkybių nurodyti bei įrodymų pateikti kasaciniame teisme¹⁴. Nors Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir turi teisę spręsti, pavyzdžiui,

---

Arbitration Report, April 2007, p. B-1 (GAILLARD, E. *Tarpautinio arbitražo teisės teorija*. 2010 m. Valiunas Ellex. UDLAB „KOPA“, p. 90-91).

¹¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 2002 m. vasario 28 d., Nr. IX-743.

¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje *L.G. prieš UAB „Kauno bioenergija“*, *Nacionalinė žemės tarnyba*, Nr. 3K-3-349-313/2016.

¹³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 2002 m. vasario 28 d., Nr. IX-743.

¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje *„Stabil Invest O?“ prieš UAB „Ardma“ ir A.P.*, Nr. 3K-3-289-248/2016.

arbitražinio susitarimo negaliojimo klausimą, tačiau šalims nepateikus įrodymų apie egzistuojantį arbitražinį susitarimą pirmosios ir antrosios instancijų teismams, kasacinės instancijos teisme jos šią teisę praranda. Kaip yra konstatavęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: „*Buvo ar nebuvo šalys sudariusios sutartį su arbitražine išlyga, yra fakto klausimas, kuris išsprendžiamas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose pagal šalių ir kitų byloje dalyvaujančių asmenų, jiems vykdant įrodinėjimo teisę ir pareigą, pateiktus įrodymus. Asmeniui, neįvykdžiusiam arba netinkamai vykdžiusiam įrodinėjimo pareigas, tenka su tuo susijusių padarinių rizika*“¹⁵. Taigi net ir dėl šio aspekto gali vykti paraleliniai teismo ir arbitražo procesai. Vis dėlto Lietuvos teismų praktika yra vystoma ta linkme, kai vengiama paralelinių procesų ir suprantama jų „žala“. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad jei byloje būtų imtasi tam tikrų veiksmų, paraleliai nevyktų du atskiri procesai ir taip būtų įgyvendinamas siekis išnagrinėti bylą, priimti teismo sprendimą bei jį įvykdyti per kiek įmanoma trumpesnę laiką¹⁶. Taigi Lietuvoje pripažįstamas *lis alibi pendens* principas, tačiau toliau darbe bus analizuojamos priežastys, kodėl tam tikrais paralelinių teismo ir arbitražo procesų atvejais jis neveikia ir kaip šią problemą išspręsti.

Tarptautinių teisminių ginčų atvejais, paralelinių procesų vengimą atspindi *lis pendens* taisyklės, pagal kurias tarptautiniame civiliniame procese ieškovams užkertamas kelias pakartotinai su vienodu ieškiniu kreiptis į kelių valstybių teismus ir taip inicijuoti paralelinius procesus¹⁷. *Lis pendens* taisyklės yra įtvirtintos tik Europos Sąjungos teisės aktuose, pavyzdžiui, Briuselis I reglamente,¹⁸ arba Lietuvos Respublikos teisinės pagalbos sutartyse¹⁹. Tačiau praktikoje vis dar kyla daug diskusijų, ar *Lis pendens* taisyklės yra taikomos ir su arbitražu susijusiems klausimams, ar tik teisminiams procesams, ar arbitražo teismas turi teisę drausti paraleliai bylinėtis, ar Briuselis I reglamentas taikomas arbitražo procesui ir pan. Būtent tai yra priežastys, dėl kurių, nors ir kritikuojant paralelinius procesus, suprantant jų trūkumus ir principo *lis alibi pendens* svarbą, vis dar nerandama būdo galutinai užkirsti kelią paralelinių teismo ir arbitražo procesų inicijavimui bei paraleliniam ginčų sprendimui.

---

¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje „*Stabil Invest O?*“ prieš UAB „*Ardma*“ ir A.P., Nr. 3K-3-289-248/2016.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-209/2011. Teismų praktika. 2011, 35.

¹⁷ VĖBRAITĖ, V. Europos komisijos pasiūlymo dėl Reglamento Briuselis I pakeitimo įtaka Europos Sąjungos civilinio proceso ateities tendencijoms. *Verslo ir teisės aktualijos*, 2012, 7 (2), p. 328.

¹⁸ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OL L 012*, 2001.

¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje *IDS Borjomi beverages CO.N.V. prieš UAB „Accuratus“*, Nr. 3K-3-191/2011.

2. Paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastys

2.1. Arbitražo teismo teisės drausti paraleliai bylinėtis neužtikrinimas

Šalys, sudarydamos arbitražinį susitarimą, įsipareigoja perduoti ginčą spręsti arbitražo teismui (pozityvus aspektas) ir tuo pačiu atsisakyti bet kurios valstybės teismų jurisdikcijos (negatyvus aspektas), t. y. arbitražinio susitarimo sudarymas reiškia, kad šalys atsisako nagrinėti tarpusavio ginčus teisme²⁰. Arbitražinis susitarimas yra privaloma sąlyga pradėti ginčą spręsti arbitražo teisme, kurio šalys negali keisti vienašališkai, o tuo labiau, vietoje arbitražo rinktis teisminį ginčų sprendimo būdą²¹. Pažymėtina, kad teismo ir arbitražo procesai yra lygiaverčiai ir alternatyvūs ginčų sprendimo būdai²², todėl šalims sudarius arbitražinį susitarimą ir teismui atsisakius nagrinėti ginčą, kuris priklauso arbitražo jurisdikcijai, CPK 5 str. 2 d. įtvirtintas teisės į teisminę gynybą principas, pagal kurį atsisakymas teisės kreiptis į teismą negalioja²³, nėra pažeidžiamas.

Vis dėlto, neretai atsakovai stengiasi vilkinti ginčo sprendimą, todėl kreipiasi į valstybės teismą ir bando įrodyti, kad arbitražo teismas yra nekompetentingas spręsti ginčą. Jei valstybės teismas pripažįsta, kad taip ir yra, automatiškai nutraukiama ginčo sprendimo procedūra arbitraže ir ieškovas turi inicijuoti teisminį procesą. Situacija dar labiau komplikuojasi, kuomet ginčo šalys yra skirtingose valstybėse²⁴. Taigi tam, kad būtų apsaugota arbitražo teismo jurisdikcija bei užkirstas kelias šalims piktnaudžiauti teismo ir arbitražo procesais, arbitražo teismui yra suteikiama teisė drausti paraleliai bylinėtis (angl. *anti-suit injunction*). Pažymėtina, kad ši teisė teoriškai suteikiama tiek valstybės teismams, tiek arbitražo teismams, tačiau, kaip darbe bus analizuojama toliau, pastariesiems ji suteikiama kur kas retesniais atvejais.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra išaiškinęs, kad draudimas paraleliai bylinėtis – tai teismo nustatytas draudimas pradėti arba tęsti bylinėjimąsi užsienio teisme,

---

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje *Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija prieš „Hydro Soil Services“*, Nr. 3K-3-62/2007. Teismų praktika, 2007, 27.

²¹ DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 101-102.

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Molesta“ prieš UAB „Eicore“*, Nr. 3K-3-320-611/2015.

²³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 2002 m. vasario 28 d., Nr. IX-743.

²⁴ DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 170.

kuris būna užtikrintas sankcija²⁵. Jei tokio įpareigojimo ginčo šalis nesilaiko, ji gali būti patraukta atsakomybėn už nepagarbą teismui ir už tai jai gali būti skirta netgi laisvės atėmimo bausmė ar turto areštas, žinoma, priklausomai nuo atitinkamoje valstybėje įtvirtintų teisės normų²⁶. Šiose bylose Europos Sąjungos Teisingumo Teismas draudimą paraleliai bylinėtis aiškino kaip valstybės teismo, o ne arbitražo teismo teisę, tačiau tai sąvokos apibrėžimui neturi reikšmės. Taip pat yra pažymima, kad draudimas paraleliai bylinėtis nėra kišimasis į kito teismo procesą. Tai yra asmeninė prevencinė gynybos priemonė, apsauganti nuo kitos ginčo šalies arbitražinio susitarimo pažeidimo²⁷. Arbitražo teismo draudimas paraleliai bylinėtis buvo pradėtas taikyti bendrosios teisės tradicijos šalyse, tačiau tai nereiškia, kad kontinentinės teisės tradicijos valstybėse jis taikomas kitokiu būdu ar pagrindu²⁸. Kita vertus, 2010 m. N. Kaminskiene yra pažymėjusi, kad arbitražo teismo teisės drausti paraleliai bylinėtis mechanizmas vis dar yra svetimas daugumai kontinentinės teisės tradicijų valstybių, įskaitant ir Lietuvą²⁹.

Užtikrinti arbitražo teismo teisę drausti paraleliai bylinėtis bandoma keliais būdais: jurisdikciniu arbitražo teismo pagrindu ir pagrindu minėtą arbitražo teismo teisę reglamentuoti kaip laikinąją apsaugos priemonę³⁰. Nepriklausomai nuo pastangų užtikrinti arbitražo teismo teisę drausti paraleliai bylinėtis abejais pagrindais, tiek tarptautiniu, tiek Europos Sąjungos, tiek nacionalinių įvairių valstybių lygiu, dėl toliau nagrinėjamų priežasčių vis dar daug teisės ginčų, kylančių iš sutarties su arbitražine išlyga, yra nagrinėjami paraleliai teisme ir arbitraže.

---

²⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 m. balandžio 27 d. sprendimas *Gregory Paul Turner v Felix Farred Ismail Grovit, Harada Ltd and Changeport SA*, C-159/02, ECLI:EU:C:2004:228.

²⁶ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA ir Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, C-185/07, EU:C:2009:69.

²⁷ MICHAELSON, J.; BLANKE G. *Anti-suit Injunctions and the Recoverability of Legal Costs as Damages for Breach of an Arbitration Agreement*. February, 2008 m. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.friedfrank.com/siteFiles/Publications/JM%20%20NLJ%20-%20Anti-Suit%20injunctions%20and%20the%20recoverability%20of%20legal%20costs-UPDATED.pdf>>.

²⁸ GAILLARD, E. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. International Arbitration 2006: Back to Basics? International Council for Commercial Arbitration, p. 235.

²⁹ KAMINSKIENĖ, N. Application of Interim Measures in International Arbitration: The Lithuanian Approach. *Jurisprudencija*, 2010, 1 (119), p. 246.

³⁰ BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 101.

2.1.1. Ar kompetencijos-kompetencijos doktrina suteikia arbitražo teismui teisę drausti paraleliai bylinėtis?

Komercinio arbitražo jurisdikcija apibrėžiama kaip arbitražo teismo kompetencija spręsti komercinės prigimties šalių ginčus ir dėl jų esmės priimti šalims privalomus sprendimus³¹. Visuotinai teoriškai yra pripažįstama, kad arbitražo teismas turi teisę pats nuspręsti dėl savo jurisdikcijos nagrinėti ginčus³². Iš minėtos arbitražo teismo teisės galima išvesti ir jo teisę drausti paraleliai bylinėtis. Minėtus klausimus, įskaitant ir arbitražinio susitarimo galiojimo, egzistavimo ar taikymo apimties klausimus, įkūnija kompetencijos-kompetencijos doktrina. Ši doktrina susiformavo Vokietijoje ir tuomet ji buvo aiškinama taip, kad arbitražas turi teisę galutinai nuspręsti dėl savo jurisdikcijos nesuteikiant ginčo šalims teisės ginčyti arbitražo sprendimo³³. Toks aiškinimas turėtų užkirsti kelią paraleliniams teismo ir arbitražo procesams, be to, tuomet būtų galima teigti, kad ši doktrina suteikia arbitražo teismui teisę drausti paraleliai bylinėtis. Tačiau šiuo metu kompetencijos-kompetencijos doktrinos aiškinimas yra pakrypęs šiek tiek kita linkme nei jos pirminė idėja, be to įvairiose valstybėse doktrinos įgyvendinimas skiriasi.

Išskiriamas kompetencijos-kompetencijos doktrinos pozityvusis poveikis, t. y. arbitražo teismo teisė pirmam spręsti jurisdikcijos klausimus ir negatyvusis poveikis, kuomet ribojama teismų teisė preliminariai spręsti klausimus dėl jurisdikcijos³⁴. Tam tikros valstybės, kaip bus analizuojama toliau, pripažįsta abu šiuos doktrinos poveikius, o tam tikros tik vieną iš jų. Didesnė tikimybė paraleliniams arbitražo ir teismo procesams vykti yra tose valstybėse, kurių teisinėse sistemose pripažįstamas tik pozityvusis kompetencijos-kompetencijos doktrinos poveikis ir nepaisomas negatyvusis, t. y. teismams leidžiama bet kada preliminariai spręsti ginčus dėl jurisdikcijos. Vis dėlto modernus komercinis arbitražas be šios doktrinos yra neįsivaizduojamas, kadangi arbitro teisė spręsti dėl savo jurisdikcijos yra viena iš priežasčių, kodėl apskritai arbitražas kaip ginčų sprendimo būdas pasiteisino. Kompetencijos-kompetencijos doktrina suteikia arbitrai teisę spręsti klausimus

³¹ DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 101-102.

³² LÉVY, L. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. IAI International Arbitration Series No. 2, Anti-Suit Injunctions in International Arbitration. Juris Publishing, Inc., 2005, p. 117.

³³ ŠEKŠTELO, A. *Cartel Damage Claim* byla: ar pagrįstai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas susiaurino arbitražinių išlygų taikymo apimtį? *Arbitražas. Teorija ir praktika 2016*, p. 108.

³⁴ BORN, G. B. *International Commercial Arbitration. Second edition. Vol.I*, International Arbitration Agreements. Wolters Kluwer Law and Business, 2014, p. 1236 (ŠEKŠTELO, A. *Cartel Damage Claim* byla: ar pagrįstai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas susiaurino arbitražinių išlygų taikymo apimtį? *Arbitražas. Teorija ir praktika 2016*, p. 108).

susijusius su arbitražo teismo jurisdikcija, tačiau neužkerta kelio šalims ginčyti tokius klausimus teisme³⁵. Taigi arbitražo teismo kompetencijos-kompetencijos doktrinos efektyvumas yra ribotas, todėl, deja, bet tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu lygiu ši doktrina praktikoje vis dar turi trūkumų³⁶.

Pirmiausia, analizuojant kompetencijos-kompetencijos doktriną tarptautinės teisės lygiu, pažymėtina, kad tarptautinio komercinio arbitražo teismo jurisdikcija dėl kompetencijos klausimų nėra išimtinė. Kadangi arbitražo teismo jurisdikcija yra fakultatyvinė, t. y. visuomet egzistuoja teismo jurisdikcijos prezumpcija, *lis alibi pendens* principo įgyvendinimas tarptautinio komercinio arbitražo procese tampa labai sudėtingas. Paraleliniai teismo ir arbitražo procesai dažniau pasitaiko tarptautiniuose santykiuose ir dėl to, kad tarptautiniame arbitraže nacionalinio teismo sprendimas dėl jurisdikcijos arbitražo teismui neprivalomas, kadangi teismo jurisdikcija yra ribojama jo valstybės teritorija. Jei arbitražas yra kitoje valstybėje nei teismas, priėmęs sprendimą dėl jurisdikcijos, arbitražas teoriškai vis tiek gali tęsti ginčo nagrinėjimą³⁷.

Niujorko konvencija apskritai nereguliuoja ir neužtikrina arbitražo teismo teisės spręsti dėl savo jurisdikcijos, o tuo labiau – teisės drausti paraleliai bylinėtis. Šiuo atveju aktuali tik II str. 3 d., kurioje įtvirtintos taisyklės, kada teismas turi perduoti ginčą nagrinėti arbitražui³⁸. Galima daryti išvadą, kad Niujorko konvencija pripažįsta ne arbitražo teismo, bet nacionalinio teismo teisę spręsti arbitražinio susitarimo galiojimo klausimą, o tuo pačiu ir arbitražo teismo jurisdikcijos klausimą³⁹. Taigi tokią Niujorko konvencijos taisyklę, autorės nuomone, galima laikyti silpnu bandymu sustiprinti arbitražo teismo kompetenciją, neužkertančiu kelio paraleliniams teismo ir arbitražo procesams.

UNCITRAL tarptautinio komercinio arbitražo modelinio įstatymo (toliau – Modelinis įstatymas) 5 str. buvo bandoma įtvirtinti arbitražo teismo nepriklausomumą nuo valstybės teismų, teigiant, kad klausimų, kuriuos reglamentuoja Modelinis įstatymas, neturi teisės

---

³⁵ BINDER, P. *International Commercial Arbitration and Conciliation in UNCITRAL Model Law Jurisdictions*. 2nd edition. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 143-144.

³⁶ DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 179.

³⁷ DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 169; 188.

³⁸ Pagal Niujorko konvencijos II str. 3 d., susitariančiosios valstybės teismas, jei į jį patenka ieškinys klausimu, dėl kurio šalys sudarė arbitražinį susitarimą, turi, vienai iš pusių prašant, pasiūsti puses į arbitražą, jeigu nenustato, kad toks susitarimas yra negaliojantis, netekęs galios arba negali būti įvykdytas. Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 “Dėl 1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo ratifikavimo“. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 10-208.

³⁹ DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 192-193.

spręsti teismas, išskyrus atvejus, kai teismo teisė įsikišti numatyta pačiame įstatyme⁴⁰. Iš pirmo žvilgsnio būtų galima teigti, kad Modelinis įstatymas aiškiai ir užtikrintai įtvirtina arbitražo jurisdikcijos nepriklausomumą, o tuo pačiu ir kompetencijos-kompetencijos doktriną. Tačiau analizuojant kitas Modelinio įstatymo nuostatas, galima daryti išvadą, kad jame net nėra siekiama panaikinti ar sumažinti teismo kompetencijos atliekant tam tikras „pagalbines“ ir „priežiūros“ funkcijas. Įvairios teismų funkcijos yra įtvirtintos ne mažiau nei 10 Modelinio įstatymo straipsnių⁴¹. Pavyzdžiui, Modelinio įstatymo 11 str. nustatyta, kad gali būti reikalinga teismo pagalba formuojant arbitražą; 13 str. nustatyta teismo teisė nuspręsti ar arbitras yra tinkamas spręsti ginčą; 16 str. 1 d. nors ir nustatyta arbitražo teismo teisė spręsti klausimus dėl savo jurisdikcijos, tačiau atitinkamai 16 str. 3 d. įtvirtinta ir ginčo šalių teisė, sprendžiant tarptautinį ginčą, skųsti arbitražo sprendimą teismui dėl arbitražo teismo jurisdikcijos, o teismo sprendimas tokiu atveju būna galutinis ir neskundžiamas⁴². Teismai šia nuostata praktikoje gana plačiai naudojasi ir taiko savo jurisdikciją. Pavyzdžiui, Kanados teismai yra išaiškinę, kad Modelinio įstatymo 16 str. 3 d. negali būti aiškinama taip, kad šalys gali kreiptis į teismą tik preliminaraus sprendimo dėl arbitražo teismo jurisdikcijos, kadangi ieškovas būtų priverstas inicijuoti teisminį procesą negaudamas iš jo jokios naudos ir tokia situacija būtų laikoma netoleruotina⁴³. Toks teismų išaiškinimas yra itin palankus tai ginčo šaliam, kuri inicijuoja paralelinius procesus teisme ir siekia sau naudingo teismo sprendimo, nepaisant sudaryto arbitražinio susitarimo. Taip pat pažymėtina, kad Modelinio įstatymo 16 str. 3 d. suteikia arbitražui teisę tęsti ginčo sprendimo procesą, netgi jei tuo pačiu metu dėl to paties ginčo yra pareikštas ieškinys ir teisme⁴⁴. Galima teigti, kad taip tiesiogiai yra atveriamas kelias paraleliniams arbitražo ir teismo procesams vykti. Vis dėlto,

---

⁴⁰ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

⁴¹ REDFERN, A., et. al. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. Fourth edition. Student version. London: Sweet & Maxwell, 2004, p. 390.

⁴² UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

⁴³ *Re/Max Platine Inc. v. Groupe Sutton-Actuel Inc.*, Court of Appeal of Quebec, 24 July 2008, [2008] QCCA 1405; *Télébec Ltée v. Société Hydro-Québec*, Superior Court of Quebec, Canada, 17 April 1997, [1997] JQ No. 1431; *Micheline Lefebvre et al. v. Les Habitations d'Angoulême*, Superior Court of Quebec, Canada, 13 June 2002, [2000] JQ No. 2733; *Piché v. Guilde des Musiciens du Québec*, Superior Court of Quebec, Canada, 9 November 1999, [1998] JQ No. 4896 (UNCITRAL 2012 Digest of Case Law on the Model Law on International Commercial Arbitration, p. 81. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/MAL-digest-2012-e.pdf>>.)

⁴⁴ UNCITRAL 2012 Digest of Case Law on the Model Law on International Commercial Arbitration, p. 29. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/MAL-digest-2012-e.pdf>>.

pavyzdžiui, Bermudų Apeliacinis teismas yra konstatavęs, kad jei šalis pateikia ieškinį teismui dėl klausimų, susijusių su tuo pačiu ginču, kuris yra sprendžiamas arbitraže, arbitražo teismui derėtų palaukti valstybės teismo sprendimo, tokiu būdu sutaupant ir laiką, ir išlaidas⁴⁵. Taigi iš tikrųjų Modelinio įstatymo nuostatose arbitražo kompetencija yra gana stipriai apribota. Tuo labiau, teismų praktikoje yra išaiškinta, kad klausimai, kurie nėra sureguliuoti Modeliniame įstatyme, nepaisant to, kad jie tiesiogiai sietini su arbitražo jurisdikcija, priklauso teismų kompetencijai⁴⁶. Pavyzdžiui, Kanados Aukščiausiasis Teismas byloje *Yugraneft Corp. v. Rexx. Management Corp.* konstatavo, kad, kuomet kreipiamasi į teismą dėl užsienio arbitražo teismo sprendimo o, Modelinio įstatymo 5 str. nedraudžia teismui atsižvelgti į teisės aktuose nustatytus terminų apribojimus, todėl šalių naudotas argumentas, kad 5 str. apriboja teismo teisę taikyti teisės aktuose numatytus senaties terminus, buvo atmestas⁴⁷. Taigi darytina išvada, kad teisės spręsti dėl savo jurisdikcijos ir drausti paraleliai bylinėtis neužtikrina nei Niujorko konvencija, nei UNCITRAL Modelinis įstatymas. Kontrolę priimti galutinį sprendimą dėl arbitražo teismo jurisdikcijos klausimų išlaiko teismai⁴⁸. Būtent tokia teismų kontrolė ir arbitražo kompetencijos-kompetencijos doktrinos silpnas veikimas praktikoje suponuoja išvadą, kad teisės drausti paraleliai bylinėtis nesuteikimas arbitražo teismui yra viena iš paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežasčių.

Nors kompetencijos-kompetencijos doktrina tinkamai užtikrinta Tarptautinių prekybos rūmų Tarptautinio arbitražo teismo reglamento (toliau – ICC arbitražo reglamento) 6 str., kuriame nedviprasmiškai nurodyta, kad arbitražas turi teisę spręsti dėl savo paties jurisdikcijos⁴⁹, tačiau jame vis tiek nėra tiesiogiai įtvirtintos arbitražo teisės drausti paraleliai bylinėtis. Sprendimą dėl ICC teismo jurisdikcijos buvimo priima ICC teismo generalinis sekretorius. Jei šis padaro teigiamą išvadą dėl jurisdikcijos buvimo, tokiu atveju byla perduodama arbitražo teismui, o jei neigiamą – tuomet klausimas perduodamas ICC Teismo

---

⁴⁵ Bermudų apeliacinis teismas. 2002 m. gruodžio 6 d. nutartis byloje *Christian Mutual Insurance Company & Central United Life Insurance Company & Connecticut Reassurance Corporation v. Ace Bermuda Insurance Limited* [2002] Bda LR 56.

⁴⁶ UNCITRAL 2012 Digest of Case Law on the Model Law on International Commercial Arbitration, p. 29. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/MAL-digest-2012-e.pdf>>.

⁴⁷ Kanados Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. gegužės 20 d. nutartis byloje *Yugraneft Corp. v. Rexx. Management Corp.*, CLOUT case No. 1009, [2010] 1 S.C.R. 649.

⁴⁸ BÜHLER, M. W.; WEBSTER, T. H. *Handbook of ICC Arbitration*. Commentary, Precedents, Materials. First edition. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 79-80.

⁴⁹ ICC Arbitration Rules 2012, ICC Publication 865-0 ENG.

komitetui, kuris priima sprendimą dėl arbitražo proceso pratęsimo⁵⁰. 1991 m. byloje *Daiei, Inc. v. U.S. Shoe Corp* JAV teismas atmetė ieškinį, motyvuodamas tuo, kad šalys savo sutartyje numatė arbitražinę išlygą, pagal kurią ginčai turi būti sprendžiami pagal ICC arbitražo reglamentą. Tuo metu galiojusioje ICC arbitražo reglamento redakcijoje buvo nurodyta, kad sprendimą dėl savo jurisdikcijos turi priimti pats arbitras⁵¹, todėl JAV teismas konstatavo, kad šalims susitarus spręsti visus ginčus arbitražu, arbitražas turi spręsti ne tik materialinio, bet ir procesinio pobūdžio klausimus⁵². Taigi iš esmės JAV teismas pripažino arbitražo teisę spręsti dėl savo jurisdikcijos šioje byloje, tačiau ieškovui pareiškus ieškinį teisme, pavojus dėl paralelinio bylinėjimosi vis vien kyla, t. y. arbitražas neuždraudžia šalims paraleliai bylinėtis. Be kita ko pažymėtina, kad teismų sprendimai dėl arbitražo jurisdikcijos priklauso ir nuo to, kokią arbitražinę išlygą yra suformulavusios ginčo šalys: ar arbitraže sprendžiami visi ginčai, kylantys iš arbitražinio susitarimo, ar tik materialinio pobūdžio klausimai⁵³. Byloje *Stone & Webster Asia v Triplefine International* JAV teismas savo sprendime konstatavo, kad šalims nurodžius, jog visi ginčai iš sutarties, kurioje numatyta arbitražinė išlyga, įskaitant ir ginčus dėl arbitražo jurisdikcijos, sprendžiami pagal ICC Arbitražo reglamentą, ginčas turi būti perduotas nagrinėti ICC Tarptautinio arbitražo teismui, o JAV teismas tam neturi jurisdikcijos⁵⁴. Matyti, kad iš dalies, paraleliniai teismo ir arbitražo procesai priklauso ir nuo to, kaip šalys suformuluoja arbitražinę išlygą, o tuo pačiu, žinoma, ir nuo to, kaip teismai šią išlygą interpretuoja. Taigi, nors ICC Arbitražo reglamentas arbitražui ir nesuteikia teisės drausti paraleliai bylinėtis, tačiau kol kas jis turėtų būti laikomos geriausiu pavyzdžiu, sprendžiant tarptautinius ginčus arbitraže. Jame įtvirtintos taisyklės yra arčiausiai teisės drausti paraleliai bylinėtis suteikimo arbitražui, o teismai jas interpretuoja palankiai arbitražui, taip išvengdami paralelinių teismo ir arbitražo procesų.

Lietuvoje arbitražo teismo teisė spręsti dėl savo jurisdikcijos yra užtikrinama, kitaip tariant – Lietuvoje kompetencijos-kompetencijos doktrina pripažįstama ir teisės aktuose, ir

---

⁵⁰ CHVALEJ, V.; VAITKUTĖ PAVAN, V. ir ŽUKOVA, G. Nauja Tarptautinių prekybos rūmų arbitražo reglamento redakcija. *Teisė*, 2013, Nr. 86, p. 207.

⁵¹ International Chamber of Commerce, Rules of Conciliation and Arbitration – Conciliation and amended Arbitration Rules in force as from January 1, 1988 until December 31, 1997 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.jus.uio.no/lm/icc.conciliation.arbitration.rules.1988/portrait.a4.pdf>>.

⁵² Jungtinių Amerikos Valstijų Havajų apygardos teismas. 1991 m. sausio 8 d. nutartis byloje *Daiei, Inc. v. U.S. Shoe Corp*. 755 F. Supp. 299 (D. Haw, 1991) (DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 177).

⁵³ BÜHLER, M. W.; WEBSTER, T. H. *Handbook of ICC Arbitration*. Commentary, Precedents, Materials. First edition. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 104.

⁵⁴ Jungtinių Amerikos Valstijų apeliacinis teismas. 2003 m. kovo 4 d. nutartis byloje *Shaw Group Inc. v Triplefine International Corporation*, 322 F.3d 115 (2d Cir., 2003).

teismų praktikoje. Komercinio arbitražo įstatymo 19 str. 1 d. įtvirtinta arbitražo teisė priimti sprendimą dėl savo kompetencijos nagrinėti ginčą, įskaitant atvejus, kai kyla abejonių dėl arbitražinio susitarimo buvimo arba galiojimo⁵⁵. Pagal šią normą, teismas neturėtų spręsti klausimų dėl arbitražo jurisdikcijos nagrinėti ginčą, kol tuos klausimus išnagrinės arbitražas⁵⁶. Kitaip tariant, teismui nėra uždrausta apskritai spręsti klausimų, susijusių su arbitražo jurisdikcija, tiesiog pirmenybė šiuos klausimus spręsti yra suteikta arbitražui. Visgi teigiama, kad arbitražo teismas neturėtų spręsti klausimų dėl savo jurisdikcijos *ex officio*, išskyrus ginčų arbitruotinumo klausimus⁵⁷. Kompetencijos-kompetencijos doktrina pripažįstama bei palankiai aiškinama ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, pagal kurią, esant arbitražiniam susitarimui, teismas privalo atsisakyti savo jurisdikcijos, nes šalis turi vykdyti šį susitarimą, t. y., kol arbitražinis susitarimas galioja, tol ginčas iš esmės negali būti nagrinėtinas teisme. Vienos šalies kreipimasis į teismą nepaneigia kitos susitarimo šalies valios⁵⁸. Kasacinės instancijos teismo praktikoje yra konstatuota, kad: „*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotoje praktikoje įtvirtinta kontinentinės teisės valstybėse visuotinai pripažįstama arbitražo teisė spręsti dėl savo kompetencijos taip pat arbitražinio susitarimo galiojimo klausimus (kompetencijos-kompetencijos doktrina). <...>. Kaip nurodyta kasacinio teismo praktikoje, tai taip pat reiškia, kad bendrosios kompetencijos teismas paprastai negali spręsti arbitražo kompetencijos klausimo, kol arbitrai nepriims sprendimo*“⁵⁹. Taigi pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, galimybė arbitražo teismui pačiam, nelaukiant kol valstybės teismas, į kurį šalis kreipėsi su reikalavimu, galbūt pažeidžiančiu arbitražo išlygą, išspręsti ieškinio priėmimo klausimą, imtis priemonių apsaugoti arbitražo procesą, o tuo pačiu ir kitos šalies teisėtus lūkesčius, yra suderinama su arbitražo teisine prigimtimi⁶⁰. Aiškiai matyti, kad Lietuvos teisinėje sistemoje

⁵⁵ Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996 m. balandžio 2 d., Nr. 39-961.

⁵⁶ 2010 m. balandžio 28 d. Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 23, 137, 148, 163, 296, 340, 810, 811, 812, 813, 814, 815 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 812¹ straipsniu įstatymo projektų aiškinamasis raštas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.370839>>.

⁵⁷ MIKELĖNAS, V.; NEKROŠIUS, V.; ZEMLYTĖ, E. *Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo komentaras*. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2016, p. 85.

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje AB „Orlen Lietuva“, Nr. 3K-3-64/2010. Teismų praktika. 2010, 33.

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB AK „Aviablatica“ prieš Flight Test Aerospace Inc., Nr. 3K-3-431/2013.

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje OAO „Gazprom“, Nr. 3K-7-458-701/2015. Teismų praktika. 2015, 44.

kompetencijos-kompetencijos doktrina, pagal kurią arbitražo teismas turi teisę pirmas spręsti klausimus, susijusius su savo kompetencija, vertinama ir aiškinama arbitražui palankia linkme, neatsilikant nuo pasaulinių standartų.

Vis dėlto, nepaisant aptarto kompetencijos-kompetencijos doktrinos pripažinimo, rasti arbitražo teismo teisės drausti paraleliai bylinėtis užuomazgų Lietuvoje itin sudėtinga. Arbitražinis susitarimas yra šalių sutartis ir jo nesilaikymas suponuoja sutarties pažeidimą, todėl, remiantis bendraisiais sutarčių teisės principais, draudimas paraleliai bylinėtis turėtų būti pagrįstas. Tačiau Komercinio arbitražo įstatymo 19 str. nėra pakankamas pagrindas, kad būtų galima teigti, jog arbitražo teismui Lietuvoje yra suteikta teisė drausti paraleliai bylinėtis⁶¹. 2015 m., po Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė nutartį *Gazprom* byloje, kuria pripažino ir leido vykdyti Švedijos Karalystės Stokholmo prekybos rūmų Arbitražo instituto arbitražo tribunolo sprendimą. Ginčas šioje byloje buvo kilęs dėl to, kad Lietuvos Respublika, būdama viena iš AB „Lietuvos dujos“ akcininkių, nesilaikė akcininkų sutartyje įtvirtintos arbitražinės išlygos, pagal kurią: „...bet kokie su šia sutartimi ar jos pažeidimu, galiojimu, išsigaliojimu ar nutraukimu susiję ginčai, nesutarimai ar prieštaravimai galutinai sprendžiami arbitraže pagal Stokholmo prekybos rūmų Arbitražo instituto taisykles...“. Ji kreipėsi į Vilniaus apygardos teismą dėl AB „Lietuvos dujos“ veiklos tyrimo. Tuo tarpu Švedijos Karalystės Stokholmo prekybos rūmų Arbitražo instituto arbitražo tribunolas konstatavo, kad toks inicijuotas teisminis ieškinio nagrinėjimas Lietuvos teisme iš dalies pažeidė minėtą akcininkų sutarties arbitražo susitarimą ir nurodė atsakovei atsisakyti ieškinio. Taigi, Lietuvos Aukščiausiajam Teismui leidus vykdyti tokį sprendimą, iš pirmo žvilgsnio tarsi galėtų susidaryti įspūdis, kad taip Lietuvoje buvo pripažinta arbitražo teisė drausti paraleliai bylinėtis. Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad: „...prašomame pripažinti ir leisti vykdyti užsienio arbitražo sprendime nustatytas įpareigojimas nėra anti-suit injunction, nes, kaip minėta, neatitinka anti-suit injunction būdingų požymių“⁶². Nors ir buvo priimtas arbitražui palankus sprendimas, tačiau tai buvo šalies įpareigojimas vykdyti arbitražinį susitarimą natūra, t. y. laikytis pasirinkto ginčų sprendimo būdo bei neatlikti

---

⁶¹ BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 103.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje *OAO „Gazprom“*, Nr. 3K-7-458-701/2015. Teismų praktika. 2015, 44.

veiksmų, kurie galėtų kenkti arbitražo procesui⁶³. Tokį šalių įpareigojimą be abejo galima laikyti kaip vieną iš sėkmingų priemonių, siekiant išvengti paralelinių arbitražo ir teismo procesų. Tačiau šiuo atveju analizuojamas teisės drausti paraleliai bylinėtis nesuteikimas arbitražo teismui kaip viena iš paralelinių arbitražo ir teismo procesų prižasčių, todėl pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartimi *Gazprom* byloje sprendimas tai prižasčiai vis dar nebuvo surastas ir arbitražo teismo teisė drausti paraleliai bylinėtis teisme nepripažinta.

Priežastis, kodėl Lietuvoje arbitražo teismui nėra suteikiama teisė drausti paraleliai bylinėtis, yra pernelyg didelis arbitrams ir teisėjams suteiktų funkcijų ir teisių skirtumas. Pagal Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, teismo teisė drausti paraleliai bylinėtis ir galimybė už šio draudimo nesilaikymą ar pažeidimą nustatyti teisinio poveikio priemonės kyla iš valstybės teismams suteikto įgaliojimo vykdyti teisingumą. Deja, bet arbitrams valstybė nesuteikia nei teisingumo vykdymo funkcijos, nei įgaliojimų taikyti prievartos priemonių, o tai sudaro draudimo paraleliai bylinėtis esmę: „*Skirtingai nei valstybės vardu veikiančioms teismams, arbitrams, gaunantiems įgaliojimus šalių sudaryto arbitražinio susitarimo pagrindu, valstybė nėra suteikusi teisingumo vykdymo funkcijos, be to, arbitrai neturi įgaliojimų taikyti prievartos priemonių*“⁶⁴. Taigi atsižvelgiant į šį Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimą, Lietuvoje nėra net teorinės galimybės, kad arbitras galėtų drausti paraleliai bylinėtis, o toks draudimas bent jau kol kas pripažįstamas tik valstybinių teismų naudojama priemone⁶⁵. Dar 2010 m. N. Kaminskienė buvo pažymėjusi, kad Lietuvoje nei teismai, nei arbitražas neturi teisės drausti paraleliai bylinėtis, kadangi toks draudimas prieštarautų asmens teisei į teisingumą⁶⁶. Tačiau po 2015 m. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarties byloje *Gazprom* matyti, kad valstybės teismai vis dėlto gali drausti paraleliai bylinėtis, o arbitražo teismas ne, todėl minėtas N. Kaminskienės teiginys šiuo metu iš dalies jau nebėra teisingas⁶⁷. Be kita ko, remiantis N. Kaminskienės teiginiu, pagal kurį draudimas paraleliai bylinėtis prieštarauja asmens teisei į teisingumą, galima išvelgti dar vieną problemą

⁶³ AUKŠTUOLIENĖ, G. Skundai dėl arbitražo sprendimų panaikinimo ir prašymai pripažinti ir leisti vykdyti užsienio arbitražo sprendimus Lietuvos teismuose: statistika ir tendencijos. *Arbitražas. Teorija ir praktika 2016*, p. 98.

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje *OAO „Gazprom“*, Nr. 3K-7-458-701/2015. Teismų praktika. 2015, 44.

⁶⁵ BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 101.

⁶⁶ KAMINSKIENĖ, N. Application of Interim Measures in International Arbitration: The Lithuanian Approach. *Jurisprudencija*, 2010, 1 (119), p. 247.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje *OAO „Gazprom“*, Nr. 3K-7-458-701/2015. Teismų praktika. 2015, 44.

– ar nepažeidžiama asmens teisė į teisingumą suteikiant teisę drausti paraleliai bylinėtis tik teismams. Tuo pačiu kyla klausimas, ar tokios teisės suteikimas valstybės teismams ir nesuteikimas arbitražo teismui nediskriminuoja šalių, pasirinkusių arbitražą kaip ginčų sprendimo būdą, kadangi šis jų pasirinkimas yra tarsi mažiau apsaugotas, t. y. arbitražo teismas neturi teisės drausti šaliai kreiptis su tapačiu ieškiniu į teismą ir pradėti paralelaus ginčo nagrinėjimo proceso. Tačiau šiuo darbu vis dėlto nesiekama detaliau aptarti minėtų klausimų, todėl jie toliau nebus analizuojami.

Arbitražo teismo jurisdikcija nėra pakankamai apsaugota ir draudimas paraleliai bylinėtis arbitražui nepripažįstamas ne tik Lietuvoje. Pavyzdžiui, pagal Vokietijos civilinio proceso kodekso 1032 str. 1 d., teismas, nagrinėjantis ieškinį dėl klausimo, kurį apima arbitražinis susitarimas, privalo palikti ieškinį nenagrinėtą tik tuo atveju, jei atsakovas pareiškia prieštaravimą dėl teismo jurisdikcijos iki žodinio teismo posėdžio dėl bylos esmės pradžios⁶⁸. Taigi jei atsakovas nesuspėtų pareikšti tokio prieštaravimo laiku, automatiškai susidarytų sąlygos paraleliniams teismo ir arbitražo procesams vykti. Tuo tarpu Vokietijos civilinio proceso kodekso 1040 str. yra įtvirtinta arbitražo teismo teisė spręsti dėl savo jurisdikcijos⁶⁹. Tačiau Vokietijos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad pagal 1998 m. Vokietijos arbitražo įstatymą, arbitražo teismas turi teisę spręsti dėl savo jurisdikcijos, bet galutinio sprendimo teisę dėl arbitražo jurisdikcijos vis tiek išlaiko teismai. Kuomet šalis kreipiasi į teismą dėl arbitražinio susitarimo galiojimo, teismas neturi laukti arbitražo sprendimo, o gali priimti ieškinį ir ginčą spręsti iš karto⁷⁰. Dėl šios priežasties ir gali vykti paraleliniai teismo ir arbitražo procesai. Vokietijos teismai laikosi pozicijos, kad draudimas paraleliai bylinėtis laikomas nesuderinamu su nacionalinėmis civilinės teisės nuostatomis⁷¹. Taip pat Vokietijoje egzistuoja nuomonė, kad arbitražiniai susitarimai yra savaime

---

⁶⁸ German Code of Civil Procedure as promulgated on 5 December 2005 (Bundesgesetzblatt (BGBl., Federal Law Gazette) I page 3202; 2006 I page 431; 2007 I page 1781), last amended by Article 1 of the Act dated 10 October 2013 (Federal Law Gazette I page 3786) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html> (ŠEKŠTELO, A. *Cartel Damage Claim* byla: ar pagrįstai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas susiaurino arbitražinių išlygų taikymo apimtį? *Arbitražas. Teorija ir praktika 2016*, p. 108).

⁶⁹ German Code of Civil Procedure as promulgated on 5 December 2005 (Bundesgesetzblatt (BGBl., Federal Law Gazette) I page 3202; 2006 I page 431; 2007 I page 1781), last amended by Article 1 of the Act dated 10 October 2013 (Federal Law Gazette I page 3786) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2017 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html>.

⁷⁰ Vokietijos Aukščiausiasis Teismas. 2005 m. sausio 15 d. nutartis. NJW 16/2005 p. 1125 (BÜHLER, M. W.; WEBSTER, T. H. *Handbook of ICC Arbitration. Commentary, Precedents, Materials. First edition*. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 102).

⁷¹ BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 104.

įpareigojantys šalis ginčus, kylančius iš šių susitarimų, spręsti arbitraže, kitaip tariant sudarius tokius susitarimus automatiškai kyla reikalavimas juos vykdyti natūra, todėl teisė drausti paraleliai bylinėtis arbitražo teismui net nereikalinga⁷². Pavyzdžiui, *Phillip Alexander Securities and Futures Limited v. Bamberger and others* byloje Vokietijos teismas nepripažino Anglijos teismų išduotų draudimų paraleliai bylinėtis, kadangi tai, pasak Vokietijos teismo, pažeistų Vokietijos teismų nepriklausomumą ir pačios Vokietijos suverenitetą⁷³. Taigi nors arbitražiniai susitarimai ir yra įpareigojantys, tačiau vien iš šio teismo sprendimo matyti, kad draudimai paraleliai bylinėtis, siekiant išvengti paralelinių teismo ir arbitražo procesų, tikrai yra reikalingi.

Prancūzijos, Indijos teismai atsisako nagrinėti ginčus, kylančius iš sutarties, kurioje šalys sudaro arbitražinį susitarimą, nebent šis susitarimas pripažįstamas niekiniu⁷⁴, t. y. šiose valstybėse, kaip ir Lietuvoje, arbitražo teismas turi kompetenciją klausimus, susijusius su savo jurisdikcija spręsti pirmas⁷⁵. Švedijoje pripažįstama arbitražo teismo teisė spręsti dėl savo jurisdikcijos, tačiau ji yra labai silpna, kadangi teismams leidžiama bet kada preliminariai spręsti ginčus dėl jurisdikcijos⁷⁶. Tuo tarpu Kinijoje arbitražo teismas netgi neturi teisės spręsti klausimų, susijusių su savo jurisdikcija⁷⁷. Latvijos civilinio proceso įstatyme anksčiau buvo įtvirtinta nuostata, draudžianti valstybiniam teismui spręsti dėl arbitražo teismo jurisdikcijos nagrinėti ginčus. Tačiau 2014 m. Latvijos Konstitucinis teismas

---

⁷² LENENBACH, M. *Antitrust Injunctions in England, Germany and the United States: Their Treatment under European Civil Procedure and the Hague Convention*. 20 Loy. L.A. Int'l & Comp. L. Rev. 257, 1998, p. 289.

⁷³ *Phillip Alexander Securities and Futures Limited v. Bamberger and others*. Case 3 VA 11/95; [1997] I.L.Pr. 73 (FISHER, G. *Anti-suit Injunctions to Restrain Foreign Proceedings in Breach of an Arbitration Agreement*. Bond Law Review: Vol. 22: Iss. 1, Article 1, p. 9. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1384&context=blr>>).

⁷⁴ Prancūzijos Aukščiausiasis Teismas. 1989 m. birželio 28 d. nutartis byloje *Eurodif v. Republique islamique d'Iran*. Cass Civ. 1re. (BÜHLER, M. W.; WEBSTER, T. H. *Handbook of ICC Arbitration*. Commentary, Precedents, Materials. First edition. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 101).

⁷⁵ BORN, G. B. *International Commercial Arbitration. Second edition. Vol.I, International Arbitration Agreements*. Wolters Kluwer Law and Business, 2014, p. 1049 (ŠEKŠTELO, A. *Cartel Damage Claim* byla: ar pagrįstai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas susiaurino arbitražinių išlygų taikymo apimtį? *Arbitražas. Teorija ir praktika* 2016, p. 108).

⁷⁶ BORN, G. B. *International Commercial Arbitration. Second edition. Vol.I, International Arbitration Agreements*. Wolters Kluwer Law and Business, 2014, p. 1049 (ŠEKŠTELO, A. *Cartel Damage Claim* byla: ar pagrįstai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas susiaurino arbitražinių išlygų taikymo apimtį? *Arbitražas. Teorija ir praktika* 2016, p. 108).

⁷⁷ TAO, J. *Salient Issues in Arbitration in China*. Am. U. Int'l L. Rev., p. 813-814, [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1785&context=auilr>> (BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 104).

šià nuostatà pripažino antikonstitucine⁷⁸, taip, deja, „palengvindamas“ paraleliniø teismo ir arbitražo procesø vykimà. Taigi Kinijoje, Švedijoje ir Latvijoje įstatyminiu lygmeniu net nėra užtikrinta arbitražo teismo teisė pirmam spręsti klausimø, susijusių su jo jurisdikcija, todėl šiose valstybėse vykti paraleliniams teismo ir arbitražo procesams rizika yra kur kas didesnė. Vis dėlto, nors Prancūzijoje, Vokietijoje, Indijoje, Lietuvoje tam tikromis priemonėmis ir siekiama apsaugoti arbitražo teismo jurisdikcijà palaikant negatyvųjį kompetencijos-kompetencijos doktrinos taikymà, tačiau jose arbitražo teismui nėra suteikiama teisė drausti paraleliai bylinėtis.

Taigi norint atsakyti į klausimà, ar kompetencijos-kompetencijos doktrina suteikia arbitražo teismui teisė drausti paraleliai bylinėtis, būtina išskirti teorinį ir praktinį lygius. Teoriškai, teisė drausti paraleliai bylinėtis yra išvedama iš kompetencijos-kompetencijos doktrinos ir tokia arbitražo teismo teisė yra pagrindžiama bei pagrįsta. Tačiau daugumoje valstybiø tokia teisė arbitražui vis dar nesuteikiama, o kai kuriose – ribojama netgi arbitražo teismo teisė spręsti klausimus, susijusius su savo jurisdikcija. Vis dėlto akivaizdu, kad teisės arbitražo teismui drausti paraleliai bylinėtis, kylanti iš jo paties jurisdikcijos, neužtikrinimas yra viena iš *lis alibi pendens* principo pažeidimo priežasčių.

2.1.2. Nepakankamas arbitražo teismo teisės drausti paraleliai bylinėtis kaip laikinosios apsaugos priemonės pripažinimas

Arbitražo teismo teisė drausti paraleliai bylinėtis gali būti kildinama ne tik iš jurisdikcinio pagrindo, bet taip pat ir iš jos priskyrimo laikinosioms apsaugos priemonėms. Tačiau ši arbitražo teismo teisės drausti paraleliai bylinėtis prigimtis taip pat sutinkama gana retai, kaip ir anksčiau analizuota arbitražo teismo teisė drausti paraleliai bylinėtis, kylanti iš arbitražo teismo jurisdikcijos.

UNCITRAL Modelinio įstatymo 17 str. 2 d. (b) p. kaip viena iš arbitražo teismo taikomø laikinøjø apsaugos priemoniø yra įtvirtinta nuostata, pagal kurià arbitražo teismas turi teisė liepti ginčo šaliai imtis tokiø veiksmy, kurie užkirstø kelià arbitražo proceso

---

⁷⁸ Latvijos Konstitucinio Teismas. 2014 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 2014-09-01“On Compliance of Section 495(1) of the Civil Procedure Law with the first sentence in Article 92 of the Satversme of the Republic of Latvia”.

trukdymui⁷⁹. Dėl šios nuostatos, ją priiminėjant, UNCITRAL darbo grupėje kilo daug diskusijų ir kritikos. Apskritai kilo klausimas, ar šią nuostatą reikėtų interpretuoti kaip teisės drausti paraleliai bylinėtis arbitražo suteikimą, kadangi daugelyje valstybių tokia laikinosios apsaugos priemonė nėra pripažįstama, t. y. nėra susiklosčiusios jokios teisinės praktikos dėl šios priemonės taikymo⁸⁰. Taip pat yra teigiama, kad draudimas paraleliai bylinėtis neatitinka laikinųjų apsaugos priemonių požymių. Pavyzdžiui, toks draudimas procesiniu požiūriu nėra laikinas, kadangi jo galiojimas nesiejamas su arbitražo sprendimo įvykdymu, o priešingai – vienas iš laikinųjų apsaugos priemonių požymių yra jų laikinumas. Taigi jau šiuo požiūriu draudimas paraleliai bylinėtis neatitinka laikinųjų apsaugos priemonių sampratos⁸¹. Vis dėlto UNCITRAL darbo grupė nusprendė, kad toks draudimas tampa vis svarbesne priemone tarptautinės prekybos teisėje. Nepaisant to, kad daugumoje valstybių draudimas paraleliai bylinėtis nėra įtvirtintas kaip viena iš arbitražo laikinųjų apsaugos priemonių, arbitražo procesas vis dažniau yra trukdomas, todėl veiksmai, kuriais siekiama apsaugoti arbitražo procesą, laikomi teisėtais⁸². Taigi UNCITRAL darbo grupė pripažino, kad yra būtina siekti apsaugoti arbitražo procesą, o tuo pačiu ir arbitražinio susitarimo šalių teises.

Arbitražo teismo teisės drausti paraleliai bylinėtis priskyrimas prie laikinųjų apsaugos priemonių užtikrintų šalių autonomijos, arbitražo neutralumo principus, o kartu su jais – sustabdytų ir paralelinių teismo bei arbitražo procesų veikimą. Kuomet šalys sudaro arbitražinį susitarimą, pirminis jų tikslas – spręsti ginčą arbitraže, bet ne kitoje ginčų sprendimų institucijoje, įskaitant ir teismą⁸³. Arbitražas, įpareigodamas šalį atlikti veiksmus kurie netrukdytų arbitražo procesui, ar susilaikyti nuo veiksmų, kurie jam trukdytų, neuždraudžia teismui priimti bet kokią ieškinį, kuris siejasi su arbitražo nagrinėjama byla.

---

⁷⁹ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

⁸⁰ Report of the Working Group on Arbitration and Conciliation on the work of its forty-third session (Vienna, 3-7 October 2005) UNCITRAL, 43RD Sess., UN Doc. A/CN.9/589, p. 6-7. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V05/894/78/PDF/V0589478.pdf?OpenElement>>.

⁸¹ BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 104.

⁸² Report of the Working Group on Arbitration and Conciliation on the work of its forty-third session (Vienna, 3-7 October 2005) UNCITRAL, 43RD Sess., UN Doc. A/CN.9/589, p. 6-7. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V05/894/78/PDF/V0589478.pdf?OpenElement>>.

⁸³ ŠEKŠTELO, A. Užtikrinimo priemonių taikymas: arbitražo ir teismo sąveika bei teismų kompetencija. Vilnius: *Justitia*, 2011, Nr. 2(76), p. 33.

Arbitražo teismas taip stengiasi apsaugoti ir silpnesniąją ginčo šalį, ir savo jurisdikciją, o valstybės teismai prie tokio siekio turėtų prisidėti, patvirtindami tokį arbitražo sprendimą⁸⁴.

Komercinio arbitražo įstatymo 20 str. 2 d. prie arbitražo taikomų laikinųjų apsaugos priemonių nėra įtvirtintas draudimas paraleliai bylinėtis arba įpareigojimas šalims netrukdyti arbitražo procesui⁸⁵. Taigi Lietuvos arbitražo teismai nesinaudoja teise drausti paraleliai bylinėtis nei dėl jurisdikcinio pagrindo, nei kaip laikinąja apsaugos priemone. Vis dėlto, nors Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2015 m. *Gazprom* byloje ir nepripažino arbitražo taikytos priemonės kaip draudimo paraleliai bylinėtis, tačiau konstatavo, kad arbitražo teismas turi teisę įpareigoti šalį vykdyti arbitražinį susitarimą natūra – laikytis pasirinkto ginčų sprendimo būdo ir neatlikti veiksmų, kurie galėtų trukdyti arbitražo procesui. Galbūt šis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimas yra teisės drausti paraleliai bylinėtis suteikimu arbitražui užuomazga, kuri ateityje galėtų išsivystyti į, pavyzdžiui, Komercinio arbitražo įstatymo 20 str. 2 d. papildymą dar viena laikinąja apsaugos priemone. Pavyzdžiui, kaip tokie draudimai yra įtvirtinami kaip laikinoji apsaugos priemonė būtų galima laikyti ICC Arbitražo reglamento taisyklės, pagal kurias ICC Tarptautinis arbitražo teismas turi teisę išduoti bet kokias laikinąsias apsaugos priemones, kurias jo nuomone yra reikalinga⁸⁶. Tokios pačios teisės įtvirtintos ir Amerikos Arbitražo asociacijos tarptautinėse arbitražo taisyklėse bei Stokholmo prekybos rūmų Arbitražo instituto taisyklėse⁸⁷.

Taigi darytina išvada, kad arbitražo teismo teisė drausti paraleliai bylinėtis yra kritikuojama ir vis dar daugelyje valstybių nesuteikiama dėl to, kad arbitražas neva neturi teisės taikyti draudimus valstybės teismams, kuriems taip pat galioja kompetencijos-kompetencijos doktrina⁸⁸. Tačiau tokio draudimo nebuvimas, kaip matyti iš įvairių teisės aktų, teismų sprendimų, teisės doktrinos analizės ir yra viena iš paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežasčių.

---

⁸⁴ BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 106.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996 m. balandžio 2 d., Nr. 39-961.

⁸⁶ ICC Arbitration Rules 2012, ICC Publication 865-0 ENG.

⁸⁷ American Arbitration Association International Arbitration Rules [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.adr.org/sp.asp?id=33994#INTERNATIONAL%20ARBITRATION%20RULES>>; Rules of the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.sccinstitute.com/filearchive/3/30366/2010_Arbitration_Rules1.pdf> (KAMINSKIENĖ, N. Application of Interim Measures in International Arbitration: The Lithuanian Approach. *Jurisprudencija*, 2010, 1 (119), p. 248).

⁸⁸ GAILLARD, E. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. International Arbitration 2006: Back to Basics? International Council for Commercial Arbitration, p. 240.

2.2. Arbitrų įgaliojimų panaikinimas valstybės teismų iniciatyva

Paraleliniai teismo ir arbitražo procesai išsivysto ir dėl situacijų, kuomet valstybės teismai tam tikrais atvejais nepripažįsta arbitražo jurisdikcijos ir atšaukia arbitrų įgaliojimus. Ši paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastis yra glaudžiai susijusi su jau anksčiau analizuotu teisės drausti paraleliai bylinėtis nesuteikimu arbitražo teismui. Kadangi arbitražo teismas dažniausiai neturi teisės drausti paraleliai bylinėtis, praktikoje pasitaiko atvejų, kuomet sprendžiant ginčą arbitraže, ginčo šalis paraleliai pateikia ieškinį teismui, o šis nepaiso fakto, kad byla jau nagrinėjama arbitraže. Tokiais atvejais paraleliai vyksta du procesai skirtingose ginčų nagrinėjimo institucijose.

Pažymėtina, kad tokie atvejai sutinkami tarptautiniuose ginčiuose. Kuomet ginčas sprendžiamas nacionaliniame arbitraže, valstybės teismo sprendimas šiam būna privalomas, todėl jis yra viršesnis ir teismui nusprendus, pavyzdžiui, kad arbitražo teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti ginčą, arbitražo teismas tokį sprendimą turėtų vykdyti. Tuomet priežastis paraleliniams arbitražo ir teismo procesams vykti neatsiranda. Tačiau tarptautiniame arbitraže nacionalinio teismo sprendimas dėl jurisdikcijos arbitražo teismui nėra privalomas, kadangi teismo jurisdikcija yra apribojama tik valstybės teritorija. Tada arbitražo teismas turi galimybę toliau nagrinėti ginčą, nepaisant to, kad jį nagrinėja ir valstybės teismas⁸⁹. Būtent tokiais atvejais vyksta paraleliniai teismo ir arbitražo procesai.

Vienas iš pavyzdžių, kuris atspindi situaciją, kai nacionalinis teismas uždraudžia tęsti jau pradėtą arbitražo procesą, o šis tokio draudimo nepaiso, yra *COPEL* byla⁹⁰. *COPEL* byloje pagal šalių sudarytą arbitražinę išlygą, buvo susitarta ginčus spręsti ICC arbitraže Paryžiuje. Tačiau viena iš šalių, t. y. Brazilijos valstybinė įmonė, nepaisydama fakto, kad ginčas jau buvo pradėtas nagrinėti arbitražo teisme, kreipėsi į Brazilijos teismą su reikalavimu įpareigoti ieškovą sustabdyti arbitražo procesą ir pripažinti arbitražinę išlygą negaliojančia. 2003 m. birželio 3 d. pirmosios instancijos teismas tokius reikalavimus patenkino. Apeliacinis teismas priėmė priešingą nutartį ir leido tęsti arbitražo procesą, argumentuodamas, kad pirmosios instancijos teismas nesilaikė kompetencijos-kompetencijos doktrinos. Vis dėlto, galiausiai apeliacinio teismo pirmininko sprendimu minėta nutartis buvo panaikinta. Galima daryti išvadą, kad šioje byloje, ginčą nagrinėjant skirtingų instancijų

⁸⁹ DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 188.

⁹⁰ ICC 2004 m. gruodžio 6 d. dalinis sprendimas dėl jurisdikcijos byloje *UEG Araucária v. Copel*, Nr. 12656. Paskelbtas Revista de Arbitragem e Mediação, No. 11, October-December 2006 (GAILLARD, E. *Tarptautinio arbitražo teisės teorija*. 2010 m. Valiunas Ellex. UDLAB „KOPA“, p. 82-83).

teismuose, tarp jų nebuvo vieningos nuomonės dėl arbitražo teismo jurisdikcijos. Tačiau svarbiausia tai, kad viso ginčo nagrinėjimo teismuose metu, ginčas paraleliai buvo nagrinėjamas ir arbitraže. 2006 m. pradžioje arbitražo teismas priėmė sprendimą, kuriuo buvo nuspręsta, kad jis visgi turėjo jurisdikciją spręsti tarp šalių kilusį ginčą. Galiausiai šalys byloje priėmė taikos sutartį. Taigi nors *COPEL* byloje pats apeliacinis teismas pripažino, kad nebuvo paisoma kompetencijos-kompetencijos doktrinos, tačiau, nepaisant to, arbitražo įgaliojimai vis vien buvo ignoruojami. Šalims toks paralelinis ginčų nagrinėjimas užtruko 3 metus, t. y. pakankamai ilgą laiką. Be kita ko, jei šalys nebūtų sudariusios taikos sutarties, neaišku, kuris sprendimas, t. y. nacionalinio teismo ar arbitražo teismo, turėtų viršenybę. Kitaip tariant, kadangi arbitražo teismo ir valstybės teismo sprendimai vienas kitam prieštarauja, būtų neaišku, kuriuo sprendimu šalys turėtų vadovautis. Darytina išvada, kad tokie valstybės teismų veiksmai sukelia nepagrįstą laiko, išlaidų resursų reikalaujančius paralelinius procesus, kuriems pasibaigus, net nėra aišku, kurį sprendimą reikėtų vykdyti.

Dar vienu valstybės teismo bandymu uždrausti jau vykstantį arbitražo procesą galima laikyti *National Grid* byla⁹¹. Šioje byloje, remiantis Jungtinės Karalystės ir Argentinos sudaryta investicijų apsaugos sutartimi, buvo inicijuotas arbitražo procesas Vašingtone, pagal UNCITRAL arbitražo taisykles. 2006 m. birželio 20 d. sprendimu arbitražo teismas pripažino savo jurisdikciją⁹². Argentina siekė nušalinti arbitražo teismo pirmininką, tačiau nesulaukusi šį prašymą tenkinančio arbitražo sprendimo, ji kreipėsi į Argentinos teismus ir prašė uždrausti tolesnį arbitražo procesą. Šie patenkino Argentinos prašymą bei nurodė sustabdyti arbitražo procesą. Pažymėtina, kad tai yra akivaizdus palankiausio ginčų sprendimo būdo ieškojimo pavyzdys, kadangi Argentina, kreipdamasi į teismą siekė jai palankiausio sprendimo. Nepaisant federalinio administracinio apeliacinio teismo sprendimo, arbitražo teismas tęsė pradėtą procesą ir 2008 m. lapkričio 3 d. priėmė sprendimą⁹³. Taigi ir *National Grid* byloje Argentinos teismas neatsisakė priimti ieškinio, bet atvirksčiai, nurodė sustabdyti arbitražo procesą. Arbitražo teismui šio nurodymo nepaisius, byloje vyko paraleliniai teismo ir arbitražo procesai. Tokiais atvejais susidaro situacijos, kuomet valstybė nepripažintų arbitražo teismo sprendimo ir vykęs arbitražo procesas būtų betikslis.

---

⁹¹ GAILLARD, E. *Tarptautinio arbitražo teisės teorija*. 2010 m. Valiunas Ellex. UDLAB „KOPA“, p. 84.

⁹² Vašingtono arbitražo tribunolas. 2006 m. birželio 20 d. sprendimas dėl jurisdikcijos *National Grid Plc and The Argentine Republic*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0553.pdf>>.

⁹³ Vašingtono arbitražo tribunolas. 2008 m. lapkričio 3 d. sprendimas *National Grid Plc and The Argentine Republic*, 1:09-cv-00248-RBW. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0555.pdf>>.

Valstybės teismų sprendimus, kuriais šie panaikina arbitrų įgaliojimus ar nurodo sustabdyti pradėtą arbitražo procesą įvertino Tarptautinio investicinių ginčų sprendimo centro arbitražo tribunolas (toliau – ICSID arbitražo tribunolas) *Petrobangla* byloje⁹⁴. Šioje byloje, kaip jau buvo analizuota anksčiau, valstybės teismas atšaukė arbitražo įgaliojimus. Kuomet byla nukeliavo iki ICSID arbitražo tribunolo, jis priėmė sprendimą, kuriame pripažino ICC arbitrų įgaliojimų atšaukimą prieštaraujančiu tarptautinei teisei ir prilygino tokius veiksmus neteisėtam teisės spręsti ginčą arbitražo būdu atėmimui. Taigi tokie valstybės teismų veiksmai, kaip *Petrobangla*, *COPEL*, *National Grid* bylose laikomi neteisėtais. Remiantis šiomis bylomis, darytina išvada, kad arbitrų įgaliojimų atšaukimas valstybės teismų iniciatyva yra paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastis, kuri, be kita ko, prieštarauja tarptautinei teisei.

---

⁹⁴ GAILLARD, E. *Tarptautinio arbitražo teisės teorija*. 2010 m. Valiunas Ellex. UDLAB „KOPA“, p. 91

2.3. Neaiški situacija dėl Briuselis I reglamento taikymo arbitražui

Iki šiol nėra vieningos nuomonės dėl Briuselis I reglamento taikymo arbitražui. Briuselis I reglamento 1 str. 2 d. (d) p. įtvirtinta nuostata, pagal kurią šis reglamentas nėra taikomas arbitražui⁹⁵. Iš pirmo žvilgsnio ši taisyklė atrodo aiški ir konkreti. Tačiau Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje būtent dėl jos kyla daug ginčų, praktika nėra kryptinga ir nusistovėjusi, neaiškus Niujorko konvencijos ir Briuselis I reglamento santykis, o dėl tokio neaiškumo kyla paraleliniai teismo ir arbitražo procesai.

2010 m., kuomet buvo ketinama keisti Briuselis I reglamentą, Europos Komisija pateiktame pasiūlyme dėl šio reglamento keitimo (toliau – Pasiūlymas dėl Briuselis I reglamento keitimo) aiškiai nurodė, kad būtina gerinti arbitražo ir teismo ginčo sprendimo sąsają. Nors Briuselis I reglamentas ir netaikomas arbitražui, tačiau buvo pripažinta, kad šalis, teisme ginčydama arbitražinį susitarimą, gali jį apeiti ir sudaryti sąlygas kelių lygiagrečių ir neveiksmingų, t. y. paralelinių teismo ir arbitražo procesų vykimui, kurie gali baigtis nesuderinamais ginčo sprendimais. Taip pat pripažinta, kad dėl to patiriama daug sąnaudų, gaišamas laikas, mažinamas ginčo išsprendimo numatomumas ir sukuriamos paskatos piktnaudžiauti bylinėjimosi taktika. Kaip šios problemos sprendimo būdą Europos Komisija Pasiūlymo dėl Briuselis I reglamento keitimo 29 str. 4 d. įtraukė arbitražinių susitarimų prioriteto principą, t. y. teismai, kuriuose pradėta byla dėl ginčo, privalėtų sustabdyti procesą, jei jo jurisdikcija ginčijama arbitražinio susitarimo pagrindu ir buvo kreiptasi į arbitražinį teismą arba su arbitražiniu susitarimu susijęs teismo procesas pradėtas arbitražo vietos valstybėje narėje⁹⁶. Vis dėlto, nepaisant akivaizdaus problemos pripažinimo, Briuselis I reglamente minėtos nuostatos nebuvo priimtos, o kaip jau minėta, palikta vienintelė nuostata dėl arbitražo, galiojusi jau anksčiau, kelianti daug neaiškumų ir neišsprendžianti paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemas. Taip pat Briuselis I reglamento 12 konstatuojamojoje dalyje užsiminta, kad Niujorko konvencijai yra suteikiama pirmenybė prieš šį reglamentą⁹⁷. Iki sprendimo *West Tankers* byloje Europos Sąjungos

⁹⁵ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OJ L* 351/1, 2012.

⁹⁶ 2010 m. gruodžio 14 d. Europos Komisijos pasiūlymas dėl Briuselis I reglamento keitimo. Briuselis, COM(2010) 74, C7-043310 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 17 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0748_/com_com\(2010\)0748_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0748_/com_com(2010)0748_lt.pdf)>.

⁹⁷ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OJ L* 351/1, 2012.

Teisingumo Teismas ir taikė pirmenybę Niujorko konvencijai bei skatino palankų arbitražui požiūrį⁹⁸, tačiau minėtoje byloje išreiškė visiškai priešingą poziciją.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas dar iki priimant naująją Briuselis I reglamento redakciją, *West Tankers* byloje pripažino, kad Anglijos prašymas taikyti draudimą paraleliai bylinėtis, siekiant apsaugoti arbitražo procesą nuo paralelinių procesų Italijos teismuose, prieštarauja Briuselis I reglamentui. Anglijos Lordų Rūmų (angl. *House of Lords*) teismas, palaikydamas teisę drausti paraleliai bylinėtis ir, žinoma, suprasdamas tokios teisės svarbą, šioje byloje teigė, kad Jungtinės Karalystės teismai jau daug metų nustato draudimus paraleliai bylinėtis. Ši praktika, pasak Anglijos teismo, yra veiksminga priemonė arbitražo vietos teismui, atliekančiam arbitražo kontrolę, nes ji stiprina teisinį saugumą, sumažindama arbitražo ir nacionalinio teismo sprendimų kolizijos galimybę. Be to jis teigė, kad jei šią praktiką taikytų ir kitų valstybių narių teismai, ji didintų Europos Bendrijos konkurencingumą tarptautinių arbitražo centrų, tokių kaip Niujorkas, Bermudai ir Singapūras, atžvilgiu. Tačiau nepaisant to, sprendime Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pasisakė, kad toks draudimas paraleliai bylinėtis, koks yra nagrinėjamas byloje, t. y. valstybės narės teismo nustatytas įpareigojimas, kuriuo asmeniui draudžiama pradėti arba tęsti procesą kitos valstybės narės teisme remiantis tuo, kad toks procesas pažeidžia arbitražinį susitarimą, yra nesuderinamas su Briuselis I reglamentu. Pasak jo, tai kenkia valstybių narių pasitikėjimui viena kitos teisinėmis sistemomis bei teismais, šalims atima teisę pasinaudoti tam tikra teisminės gynybos rūšimi, į kurią jos turi teisę⁹⁹. Šis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas susilaukė nemažai kritikos, kadangi juo buvo susiaurinta arbitražo proceso apsauga Europos Sąjungos valstybėse narėse, sudarytos papildomos prielaidos plėtoti praktikai, kuomet arbitražinio susitarimo šalis gali vengti arbitražo proceso ir inicijuoti analogiško ginčo nagrinėjimą Europos Sąjungos valstybės narės teisme¹⁰⁰. Buvo teigiama, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *West Tankers* byloje – tai nesisteminas teismo bandymas nuo ankstesnių savo sprendimų (*Hoffman, Rich* ir *Van Uden* bylose), grįstų ginčo objekto nagrinėjimu, pereiti prie poveikio

---

⁹⁸ BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 110.

⁹⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA ir Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, C-185/07, EU:C:2009:69.

¹⁰⁰ JARUSEVIČIUS, J. Civilinės ir komercinės bylos ribos reglamente dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *Teisė*, 2016, Nr. 98, p. 102.

Bendrijos teisei testo¹⁰¹. Taip pat pažymėtina, kad šis sprendimas turėjo didelę reikšmę arbitražo raidai Europos Sąjungos valstybėse narėse. Pavyzdžiui, būtent iki *West Tankers* sprendimo Jungtinės Karalystės teismai sprendavo sankcijų taikymo asmeniui, kuris ignoruodamas arbitražinį susitarimą inicijuoja paralelinius teisinius procesus, klausimus. Po sprendimo priėmimo tokios priemonės imtos taikyti tik kai tokie procesai pradami ne Europos Sąjungos ir Lugano konvencijos valstybėse narėse¹⁰². Prancūzijos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad *West Tankers* byloje suformuota praktika yra aktuali tik tarp Briuselio ir Lugano valstybių narių bei nėra aktuali, sprendžiant draudimo paraleliai bylinėtis vykdymo klausimus kitų valstybių atžvilgiu. Pasak jo, Briuselio ir Lugano susitarimuose nedalyvaujančios valstybės teismai turi teisę spręsti, ar teisėtai subjektas kreipėsi į atitinkamą teismo instituciją¹⁰³. Taigi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo sprendimu *West Tankers* byloje atvėrė duris paraleliniams teismo ir arbitražo procesams vykti. Taip pat buvo padaryta neigiama įtaka valstybių, kuriose arbitražo teismas turi teisę drausti paraleliai bylinėtis, praktikai, kadangi jose buvo sumažinti arbitražo teismo apsauga.

Vis dėlto 2015 m. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, tęsdamas savo praktiką, kurtą *Hoffman, Rich* ir *Van Uden* bylose, priėmė palankų arbitražui sprendimą *Gazprom* byloje, kuris visiškai priešingas anksčiau analizuotam sprendimui *West Tankers* byloje. *Gazprom* byloje Europos Sąjungos Teisingumo Teismas konstatavo, kad arbitražo taikomi draudimai paraleliai bylinėtis neprieštarauja Briuselis I reglamentui. Buvo pažymėta, kad įpareigojimą paraleliai nesibylinėti *Gazprom* byloje nustatė Stokholmo prekybos rūmų Arbitražo institutas, o ne teismas, todėl negali kilti klausimų dėl valstybių narių pasitikėjimo viena kitos teisės sistemomis ir atitinkamomis teisminėmis institucijomis principo pažeidimo, padaryto dėl vienos valstybės narės teismo kišimosi į kitos valstybės teismo kompetenciją.

---

¹⁰¹ DOWERS, N. ir TANG, Z. S. Arbitration in EU Jurisdiction regulation: Brussels I Recast and a New Proposal. *Groningem Journal of International Law*, 2015, vol. 3(1): International Arbitration and Procedure, p. 130 (BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 110).

¹⁰² ERK, N. Parallel Proceedings in International Arbitration: A Comparative European Perspective. *International Arbitration Law Library*, 30. Hague, Kluwer Law International, 2014, p. 254; HAKEEM, S. Anti-suit injunctions, arbitration and the non-EU perspective: some recent developments. *International Arbitration Law Review*, 2011, p. 27; CLARKSON, C.; HILL, J. *The Conflict of Laws*. Fourth edition. Oxford University Press, 2011, p. 156–160 (JARUSEVIČIUS, J. Civilinės ir komercinės bylos ribos reglamente dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *Teisė*, 2016, Nr. 98, p. 104).

¹⁰³ Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo 2009-10-14 sprendimas byloje *In Zone Brands International inc v. In Beverage International*. Nr. 08-16.369-08-06.549, cituota iš RAPHAEL, Thomas. *The Anti-Suit Injunction, Updating Supplement*. Oxford University Press, 2010, p. 49–54 (JARUSEVIČIUS, J. Civilinės ir komercinės bylos ribos reglamente dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *Teisė*, 2016, Nr. 98, p. 104).

Taip pat Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pasisakė, kad: „...*arbitražo teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo procedūra, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, patenka į valstybėje narėje, kurioje prašoma pripažinti ir leisti vykdyti minėtą sprendimą, taikytinos nacionalinės ir tarptautinės teisės, o ne į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį.*“¹⁰⁴ Taigi šiuo sprendimu buvo patvirtinta arbitražo teismo teisė drausti paraleliai bylinėtis. Be kita ko, pažymėtina, kad šis sprendimas padarė įtakos ir Lietuvos teismų praktikai, kadangi po jo, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė nutartį, kuria pripažino ir leido vykdyti Stokholmo prekybos rūmų Arbitražo instituto sprendimą. Vis dėlto, kaip jau buvo minėta anksčiau, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas dar nepripažino arbitražo teismo teisės drausti paraleliai bylinėtis¹⁰⁵.

Nors Europos Sąjungos Teisingumo Teismas *Gazprom* byloje vis dar rėmėsi senąja Briuselis I reglamento redakcija, Generalinis Advokatas M. Wathelet išvadoje aptarė ir naująją, t. y. šiuo metu galiojančią Briuselis I reglamento redakciją. Pasak jo: „*Naujos redakcijos reglamente „Briuselis I“ siekiant pažaboti vilkinimo praktiką, kai nepaisoma susitarimo dėl jurisdikcijos, teikiama pirmenybė susitarime dėl išimtinės jurisdikcijos nurodytam teismui, net jeigu į jį kreiptasi vėliau. Tai reiškia, kad arbitražo institucijos ir valstybių narių teismai, veikdami kaip arbitražui padėti skirti teismai, gali imtis arbitražo veiksmingumui užtikrinti būtinų priemonių ir reglamentas „Briuselis I“ tam nesudaro kliūčių.*“¹⁰⁶ Taip pat Generalinis Advokatas pripažino draudimą paraleliai bylinėtis kaip iš esmės vienintelę veiksmingą priemonę, kuria arbitražo teismas gali pasinaudoti, kad patenkintų šalies, manančios, kad jo kontrahentas pažeidė arbitražinę išlygą, prašymus ir pažymėjo, kad siekiant išspręsti arbitražinių susitarimų pažeidimus, arbitražas visiškai pašalinamas iš Briuselis I reglamento taikymo srities¹⁰⁷. Tačiau nepaisant to, po Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo *Gazprom* byloje liko neaišku, ar Briuselis I reglamentą turi būti aiškinamas taip plačiai kaip Generalinis Advokatas aiškino savo išvadoje, kadangi sprendime buvo tiesiog pasakyta, jog Briuselis I reglamentą netaikomas

---

¹⁰⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. gegužės 13 d. sprendimas *OAO „Gazprom“*, C-536/13, ECLI:EU:C:2015:16.

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje *OAO „Gazprom“*, Nr. 3K-7-458-701/2015. Teismų praktika. 2015, 44.

¹⁰⁶ Generalinio Advokato M. Wathelet išvada, pateikta 2014 m. gruodžio 4 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje C-536/13 *OAO „Gazprom“*, p. 148.

¹⁰⁷ Generalinio Advokato M. Wathelet išvada, pateikta 2014 m. gruodžio 4 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje C-536/13 *OAO „Gazprom“*, p. 149 ir 155.

arbitražui¹⁰⁸, t. y. apie arbitražo teismo draudimo paraleliai bylinėtis suderinamumą su Europos Sąjungos teise Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nepasisakė.

Praėjus maždaug savaitei po aptariamo sprendimo priėmimo *Gazprom* byloje, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas tarsi vėl nukrypo nuo arbitražui palankios praktikos. *Cartel Damage Claim* byloje buvo nagrinėjamas klausimas dėl arbitražinės išlygos taikymo apimties, t. y. ar yra leidžiama atsižvelgti į tiekimo sutartyse esančias arbitražines išlygas, kuomet siekiama nuostolių, padarytų karteliniu susitarimu, atlyginimo, jeigu dėl tokių išlygų taikymo nukrypstama nuo Briuselis I reglamente nustatytų tarptautinių jurisdikcijos taisyklių. Pažymėtina, kad net nebuvo keliami klausimai dėl arbitražinės išlygos galiojimo¹⁰⁹. Šioje byloje pagal Vokietijos civilinio proceso kodekso 1032 str. 1 d., kuriame įtvirtinta kompetencijos-kompetencijos doktrina¹¹⁰, Vokietijos teismas privalėjo ieškinio dalį dėl minėto klausimo palikti nenagrinėtą, tačiau to nepadarė ir kreipėsi prejudicinio sprendimo į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. Šis *Cartel Damage Claim* byloje aiškino arbitražinių išlygų turinį, nors pats pripažino, kad naudingam atsakymui pateikti jis net neturėjo pakankamai informacijos¹¹¹. Tačiau svarbiausia nagrinėjant klausimą dėl Briuselis I reglamento taikymo arbitražui šioje byloje yra tai, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas net negalėjo aiškinti arbitražinių išlygų turinio, kadangi remiantis Briuselis I reglamento 1 str. 2 d. (d) p., taip pat ir paties Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimu *Gazprom* byloje, arbitražas nepatenka į šio reglamento taikymo sritį. Kaip teisingai pastebėjo A. Šekštelo: „...Teisingumo Teismas, pateikdamas nuomonę dėl Europos Sąjungos teisės, susijusios su teismų jurisdikcija, aiškinimo, neturėtų aiškinti konkrečių arbitražinių išlygų turinio“¹¹². Nepaisant to, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas *Cartel Damage Claim* byloje teigė, kad arbitražinės išlygos neapėmė ginčų dėl deliktinės atsakomybės, taip pat sudarydamos išlygą šalys nežinojo apie kartelį, todėl neva dėl

---

¹⁰⁸ DOWERS, N. ir TANG, Z. S. Arbitration in EU Jurisdiction regulation: Brussels I Recast and a New Proposal. *Groningem Journal of International Law*, 2015, vol. 3(1): International Arbitration and Procedure, p. 140 (BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 111).

¹⁰⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. gegužės 13 d. sprendimas *OAO „Gazprom“*, C-536/13, ECLI:EU:C:2015:16.

¹¹⁰ German Code of Civil Procedure as promulgated on 5 December 2005 (Bundesgesetzblatt (BGBl., Federal Law Gazette) I page 3202; 2006 I page 431; 2007 I page 1781), last amended by Article 1 of the Act dated 10 October 2013 (Federal Law Gazette I page 3786) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 4 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html>.

¹¹¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. gegužės 21 d. sprendimas *Cartel Damage Claim*, C-352/13, ECLI:EU:C:2015:335.

¹¹² ŠEKŠTELO, A. *Cartel Damage Claim* byla: ar pagrįstai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas susiaurino arbitražinių išlygų taikymo apimtį? *Arbitražas. Teorija ir praktika 2016*, p. 110.

nesąžiningos konkurencijos atsiradusi žala nėra susijusi su atitinkamomis tiekimo sutartimis, kuriose ir buvo numatytos arbitražinės išlygos¹¹³. Taigi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas gilindamasis į klausimą dėl arbitražinės išlygos turinio šioje byloje vėl nukrypo nuo arbitražui palankios praktikos, atsispindėjęsios maždaug prieš savaitę priimtame sprendime *Gazprom* byloje, taip vėl atverdamas duris paraleliniams teismo ir arbitražo procesams bei palikdamas atvirą klausimą – ar Europos Sąjungos Teisingumo Teismas turi kompetenciją aiškinti arbitražinių išlygų taikymą Briuselis I reglamento kontekste, kitaip tariant – ar Briuselis I reglamentas yra taikomas arbitražui.

Taigi dėl nevieningos Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos Briuselis I reglamento taikymo arbitražui klausimais, susidaro sąlygos paraleliniams teismo ir arbitražo procesams vykti. Egzistuoja nuomonė, kad šiuo metu galiojanti Briuselis I reglamento redakcija neišsprendžia paralelinių teismo ir arbitražo procesų bei jų nesuderinamų sprendimų problemos Europos Sąjungos valstybėse narėse¹¹⁴. Vis dėlto, nepaisant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimų *West Tankers* ir *Cartel Damage Claims* bylose, kol kas sprendimas *Gazprom* byloje turėtų būti laikomas tolesnių Europos Sąjungos veiksmų dėl paralelinių arbitražo ir teismo procesų problemos sprendimų užuomazga.

---

¹¹³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. gegužės 21 d. sprendimas *Cartel Damage Claim*, C-352/13, ECLI:EU:C:2015:335.

¹¹⁴ MOSES, M. *Arbitration/Litigation Interface: The European Debate*, 35 Nw. J. Int'l L. & Bus. 1 (2014), p. 35 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1774&context=njilb>>.

2.4. Sankcijų už paralelinių teismo ir arbitražo procesų iniciavimą nebuvimas

Dar viena priežastimi dėl paralelinių teismo ir arbitražo procesų galima laikyti sankcijų už tokių procesų iniciavimą nebuvimą. Šiuo atveju turima omenyje ne įpareigojimus šalims atlyginti dėl paralelinių procesų kilusius nuostolius, kurie praktikoje yra gana dažnai sutinkami, o teisės aktuose numatytas sankcijas, kurias už paralelinių teismo ir arbitražo procesų iniciavimą taiko arbitražas ir teismai, kadangi, kaip jau buvo analizuota, pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismą vienas iš draudimo paraleliai bylinėtis požymių yra jo užtikrinimas teisine sankcija¹¹⁵.

Šiuo metu sankcijų taikymas už arbitražo teismo skirtą draudimą paraleliai bylinėtis nesilaikymą sutinkamas tik Anglijoje. Draudimo paraleliai bylinėtis nesilaikymas Anglijoje vertinamas kaip nepagarba teismui, už kurią gali būti skiriamos griežtos sankcijos, įskaitant laisvės atėmimą ar Jungtinėje Karalystėje esančio turto areštą¹¹⁶. Taigi Anglijoje nacionaliniai teismai gali nustatyti baudžiamąsias sankcijas, jei šalis, sulaužiusi arbitražinį susitarimą ir nepaisiusi draudimo paraleliai bylinėtis kreipiasi į užsienio teismą. Tačiau pagal Anglijos arbitražo įstatymą, tam tikrais atvejais arbitrai taip pat turi teisę taikyti tokias sankcijas asmenims, kurie ignoruodami arbitražinius susitarimus, inicijuoja paralelinius procesus nacionaliniuose teismuose¹¹⁷. Mažai tikėtina, kad tokios sankcijos būtų galimos ir kontinentinės teisės tradicijos šalyse, o ypač – tarptautiniuose ginčiuose. Tai būtų įmanoma jei kita valstybė, nei ta, kurioje vyksta arbitražo procesas, turėtų teisę sankcionuoti paralelinių procesų iniciavimą¹¹⁸. Vis dėlto, viena iš paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežasčių galėtų būti susijusi su sankcijų už tokių procesų iniciavimą nebuvimu. Šalis, sudariusi arbitražinį susitarimą ir siekianti sau palankaus sprendimo, po neigiamo arbitražo sprendimo, kreipdamasi į teismą su tapačiu ieškiniu, tam tikra prasme nieko nepraranda, o blogiausiai

---

¹¹⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 m. balandžio 27 d. sprendimas *Gregory Paul Turner v Felix Farred Ismail Grovit, Harada Ltd and Changepoint SA*, C-159/02, ECLI:EU:C:2004:228.

¹¹⁶ Generalinės Advokatės J. Kokott išvada, pateikta 2008 m. rugsėjo 4 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje C-185/07, *Allianz SpA ir Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, p. 14.

¹¹⁷ Arbitration Act 1996, Art. 42. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/pdfs/ukpga_19960023_en.pdf> (LÉVY, L. Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators. IAI International Arbitration Series No. 2, Anti-Suit Injunctions in International Arbitration. Juris Publishing, Inc., 2005, p. 127-128 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lk-k.com/wp-content/uploads/L%C3%A9vy-Anti-suit-Injunctions-Issued-by-Arbitrators.pdf>>).

¹¹⁸ LÉVY, L. Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators. IAI International Arbitration Series No. 2, Anti-Suit Injunctions in International Arbitration. Juris Publishing, Inc., 2005, p. 127-128 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lk-k.com/wp-content/uploads/L%C3%A9vy-Anti-suit-Injunctions-Issued-by-Arbitrators.pdf>>.

atveju – turi atlyginti kitos šalies patirtus nuostolius, kurie kartais ir nepriteisiami. Pavyzdžiui, ICC Teismas byloje, kuomet ginčo šalis paraleliai kreipėsi į Turkijos teismą, nors ICC Teismas draudė tą daryti, įpareigojo šią sumokėti kitos šalies patirtus nuostolius. Deja, nepaisant to, kad šis įpareigojimas net nebuvo teisinė sankcija, toks ICC Teismo įpareigojimas buvo atmestas Turkijos teismo dėl įrodymų trūkumo¹¹⁹. Taigi toks pavyzdys puikiai įrodo, kad asmenys gali paraleliai inicijuoti procesus, ne tik kad pačios nuo to „nenukentėdamos“ ir gaudamos naudos, tačiau tuo pačiu pablogindamos ir kitos šalies padėtį. Tokios padėties sudarymas yra dar viena paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastis.

Taigi daugelyje valstybių yra sudarytos tarsi tinkamos sąlygos ginčo šaliai ieškoti palankiausio ginčo sprendimo būdo, nepaisant to, kad vienas ginčo nagrinėjimo procesas jau yra prasidėjęs. Už paralelinių arbitražo ir teismo procesų iniciavimą teisės aktuose neįtvirtintos jokios teisinės sankcijos, kitaip tariant nesiimama prevencinių priemonių. Nepaisant sudaryto arbitražinio susitarimo, ginčo šalys, žinodamos, kad dėl tokių veiksmų joms dažniausiai nekils neigiamų padarinių, renkasi joms palankiausią ginčo sprendimo būdą. Taip tikimasi, kad pasirinkta ginčų nagrinėjimo institucija priims joms palankų sprendimą.

---

¹¹⁹ ICC teismas. 1997 balandžio sprendimas Nr. 8887, in 11(1) ICC BULL. 91, 94 (2000) (LÉVY, L. Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators. IAI International Arbitration Series No. 2, Anti-Suit Injunctions in International Arbitration. Juris Publishing, Inc., 2005, p. 127-128).

3. Paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemos sprendimo būdai

3.1. Teisės drausti paraleliai bylinėtis suteikimas arbitražo teismui

Darbe buvo padaryta išvada, kad viena iš pagrindinių paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežasčių yra teisės drausti paraleliai bylinėtis nesuteikimas arbitražo teismui. Todėl atitinkamai nustatant tokią teisę arbitražo teismui ir taip primenant šalims apie jų pareigą spręsti ginčus, kylančius arbitražinio susitarimo ribose, spręsti arbitraže, būtų galima išspręsti aptariamą problemą¹²⁰. Teisę drausti paraleliai bylinėtis arbitražo teismui galima suteikti išvedant ją iš kompetencijos-kompetencijos doktrinos arba priskiriant šį draudimą prie laikinųjų apsaugos priemonių. Arbitražo draudimas paraleliai bylinėtis kaip efektyvus paralelinių arbitražo ir teismo procesų sprendimo būdas ypač pripažįstamas ginčiuose su tarptautiniu elementu, kadangi draudimu paraleliai bylinėtis padaroma įtaka ne tik šaliai, kuriai jis skirtas, bet ir užsienio teismo jurisdikcijai, kadangi šaliai draudžiama į jį kreiptis¹²¹. Tai gi svarbu aptarti, kaip efektyviausiai šį sprendimo būdą galima realizuoti praktikoje.

Pirmiausia, būtina išsiaiškinti momentą, kada arbitras turėtų taikyti draudimą paraleliai bylinėtis, t. y. ar ginčo šaliai jau kreipusis į teismą dėl paralelaus proceso, ar prieš kreipiantis į jį. E. Gaillard nuomone, draudimas paraleliai bylinėtis gali būti išduotas bet kurioje arbitražo proceso stadijoje¹²². Tačiau yra nurodomi įvairūs argumentai, tam tikri palaikantys pirmąjį, o kiti – antrąjį variantą. Dėl arbitražo teismo ir valstybės teismų bendradarbiavimo, o vykstant tarptautiniams ginčams – ir tarpvalstybinės diplomatijos, arbitras draudimą paraleliai bylinėtis turėtų nustatyti jau šaliai pateikus ieškinį valstybės teisme, t. y. pagal pirmąjį būdą¹²³. Taip pat M. Moses nuomone, arbitrai, kurie yra nepriklausomi, sąžiningi ir nešališki, neturėtų taikyti draudimo paraleliai bylinėtis per dažnai ar beatodairiškai¹²⁴. Tai būtų įgyvendinama taikant pirmąjį būdą, kadangi arbitrai draustų šalims paraleliai bylinėtis

¹²⁰ GAILLARD, E. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. International Arbitration 2006: Back to Basics? International Council for Commercial Arbitration, p. 264.

¹²¹ MOSES, M. *Barring the Courthouse Door? Anti-Suit Injunctions in International Arbitration*. Loyola University Chicago School of Law. Kluwer Arbitration Blog. 2011 m. lapkričio 14 d. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://kluwerarbitrationblog.com/2011/11/14/barring-the-courthouse-door-anti-suit-injunctions-in-international-arbitration/>>.

¹²² GAILLARD, E. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. International Arbitration 2006: Back to Basics? International Council for Commercial Arbitration, p. 265.

¹²³ BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 107.

¹²⁴ MOSES, M. *Arbitration/Litigation Interface: The European Debate*, 35 Nw. J. Int'l L. & Bus. 1 (2014), p. 41 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1774&context=njilb>>.

tik išanalizavę kiekvieną konkrečią situaciją. Priešingai antruoju atveju, kuomet arbitrai nustatytą draudimą paraleliai bylinėtis praktiškai visais atvejais, šalims dar paraleliai nesikreipus į teismą, būtų galima teigti, kad toks draudimas taikomas beatodairiškai. Teismų praktikoje gana dažnai sutinkamas pirmasis variantas. Pavyzdžiui, *Yaung Chi Oo Trading TTE Ltd. v. Government of the Union of Myanmar*, *Tokios Tokeles v. Ukraine* bylose arbitražo teismas atsisakė išduoti draudimą paraleliai bylinėtis, kadangi ginčo šalis neįrodė tokio draudimo būtinumo¹²⁵. Tuo tarpu *Cekoslovenska Obchodni Banka (CSOB) v. Slovak Republic* byloje arbitražo teismas taip pat neišdavė draudimo paraleliai bylinėtis, kadangi pasak jo, nebuvo pagrindo manyti, kad valstybės teismas paraleliai spręstų ginčą, žinodamas apie jau vykstantį arbitražo procesą¹²⁶. *Société Générale de Surveillance S.A. (SGS) v. Islamic Republic of Pakistan* byloje, pagal arbitražo teismą, teismo procesas jau buvo pasibaigęs, todėl nėra tikslo nustatyti draudimo paraleliai bylinėtis¹²⁷. Taigi, remiantis šiais pavyzdžiais, galima daryti išvadą, kad tam tikrais atvejais netgi arbitrų nuomone nėra pagrindo ar tikslo drausti šaliai paraleliai bylinėtis, todėl protingiau būtų taikyti pirmąjį variantą, t. y. nustatyti draudimą paraleliai bylinėtis ginčo šaliai jau kreipusis į teismą.

Vis dėlto, antrasis būdas yra laikomas prevencine priemone, kurią taikant iš karto apsisaugoma nuo ateityje galimų kilti paralelinių teismo ir arbitražo procesų. Kitaip tariant teigiama, kad kai šalys sudaro arbitražinį susitarimą, daroma prielaida, kad jos tikisi išvengti ilgo ir neekonomiško teismo proceso, todėl šis variantas turėtų būti veiksmingesnis¹²⁸. Pavyzdžiui, arbitražo teismas byloje *E Systems v. The Government of Islamic Republic of Iran* nurodė, kad tam, jog būtų galima apsaugoti arbitražo teismo kompetenciją, negalima sudaryti sąlygų teismams paraleliai priimti sprendimų, kurie prieštarautų arbitražo teismo

---

¹²⁵ Pietryčių Azijos tautų asociacijos arbitražo tribunolas. 2002 m. vasario 27 d. nutartis byloje *Young Chi Oo Trading TTE Ltd. v. Government of the Union of Myanmar*, Case No. ARB/01/1 (Procedural Order No. 2 dated 27 February 2002, 8 ICSID Rep. (2005) p. 456 at p. 461); ICSID arbitražo tribunolas. 2005 m. sausio 18 d. nutartis byloje *Tokios Tokeles v. Ukraine*, Case No. ARB/02/18 (Procedural Order No. 3 dated 18 January 2005, op. cit., fn. 47, paras. 12 and 18) (GAILLARD, E. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. International Arbitration 2006: Back to Basics? International Council for Commercial Arbitration, p. 265).

¹²⁶ ICSID arbitražo tribunolas. 1998 m. rugsėjo 9 d. ir lapkričio 5 d. nutartys byloje *Cekoslovenska Obchodni Banka (CSOB) v. Slovak Republic*, Case No. ARB/97/4, (Procedural Orders No. 2 and 3 dated 9 September 1998 and 5 November 1998) (GAILLARD, E. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. International Arbitration 2006: Back to Basics? International Council for Commercial Arbitration, p. 265).

¹²⁷ ICSID arbitražo tribunolas. 2002 m. spalio 16 d. nutartis byloje *Société Générale de Surveillance S.A. (SGS) v. Islamic Republic of Pakistan*, Case No. ARB/01/13 (Procedural Order No. 2); (GAILLARD, E. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. International Arbitration 2006: Back to Basics? International Council for Commercial Arbitration, p. 265).

¹²⁸ BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 107.

sprendimams¹²⁹. Tokia arbitražo teismo pozicija efektyviausiai būtų įgyvendinama, kuomet arbitras galėtų nustatyti draudimą paraleliai bylinėtis dar prieš šalims paraleliai kreipiantis į teismą. Taigi abu aptarti variantai turi ir teigiamų, ir neigiamų aspektų, visgi autorės nuomone, praktikoje, atsižvelgiant į protingumo ir teisingumo principus, tikslingiau būtų taikyti pirmąjį, t. y. atsižvelgti į kiekvieną situaciją konkrečiai ir, jau kilus realiai galimybei paraleliniams teismo ir arbitražo procesams vykti, taikyti draudimą paraleliai bylinėtis.

Suteikiant arbitražo teismui teisę drausti paraleliai bylinėtis taip pat svarbu nustatyti ir šio draudimo formą. Šis aspektas reikšmingas tuo, kad taip taptų aišku ir šalims, ir arbitrams, kokius procedūrinius veiksmus reikia atlikti, siekiant, jog būtų išduotas draudimas paraleliai bylinėtis. Jis gali būti realizuotas keliais būdais. Pirma, kaip darbe ir buvo aptarta, draudimas paraleliai bylinėtis galėtų būti priskirtas prie laikinųjų apsaugos priemonių. Tokiu atveju nereikėtų galvoti apie papildomus naujus procesinius veiksmus, būtų galima remtis jau teisės aktuose įtvirtintomis taisyklėmis. Pavyzdžiui, Lietuvoje, pagal Komercinio arbitražo įstatymo 20 str. 1 d. arbitražas turėtų priimti nutartį dėl draudimo paraleliai bylinėtis taikymo¹³⁰. Tačiau pažymėtina, kad šis sprendimas gali būti įgyvendinamas dvejais būdais: i) arbitražo teismui pačiam nustatant laikinąją apsaugos priemonę; ii) arbitražo teismui kreipiantis į valstybės teismą, kad šis nustatytų laikinąją apsaugos priemonę – draudimą paraleliai bylinėtis. Pirmuoju atveju, teisės normos, reglamentuojančios arbitražo teismo galimas nustatyti laikinąsias apsaugos priemones tiesiog turėtų būti papildomos dar viena – draudimu paraleliai bylinėtis. Būtent dėl šios priežasties tai būtų gana sudėtinga, kadangi įstatymų leidėjas valstybėse, kuriose draudimas paraleliai bylinėtis nėra priskirtas prie arbitražo taikomų laikinųjų apsaugos priemonių, kaip Lietuvoje, turėtų keisti teisės aktus ir papildyti laikinųjų apsaugos priemonių sąrašą. Be to, kiltų problemų su tokių nutarčių pripažinimu užsienio valstybėse. Tuo tarpu antrasis atvejis yra taikomas, pavyzdžiui, Anglijoje ir kaip matyti iš teismų praktikos – tai yra pakankamai veiksminga priemonė, padedanti išvengti paralelinių teismo ir arbitražo procesų. Remiantis Anglijos arbitražo įstatymo 44 str., Anglijos teismas turi teisę nustatyti draudimą paraleliai bylinėtis ir taip padėti arbitražo teismui bei įpareigoti šalys laikytis jų sudaryto arbitražinio susitarimo. Jei tai nėra neatidėliotinas atvejis, Anglijos teismas tokį draudimą turėtų išduoti tik ginčo šalies

---

¹²⁹ Irano-Jungtinių Amerikos Valstijų arbitražo tribunolas. 1983 m. nutartis byloje *E Systems v. The Government of Islamic Republic of Iran*, Case No. 388, Award No. ITM 13388 FT (1983) (BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 107).

¹³⁰ Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996 m. balandžio 2 d., Nr. 39-961.

prašymu su arbitražo teismo leidimu arba kitų ginčo šalių rašytiniu sutikimu¹³¹. Ši norma yra palaikoma Anglijos teismų ir jie ja naudojami bei padeda arbitražo teismui, pripažindami jo jurisdikciją. Toks liberalus Anglijos teismų požiūris buvo pradėtas taikyti *Angelic Grace* byloje, kurioje teisėjas Millet LJ konstatavo, kad neegzistuoja tinkamas argumentas, paneigiantis faktą, kad draudimas paraleliai bylinėtis turi būti taikomas vien dėl to, kad arbitražiniu susitarimu šalys pasižadėjo ginčą nagrinėti arbitraže¹³². Toks požiūris Anglijos teismų praktikoje išliko iki šiol. Pavyzdžiui, *Hydropower Plant* byloje viena šalis pažeidė arbitražinį susitarimą ir dėl ginčo sprendimo su ieškiniu kreipėsi į Kazachstano teismą. Tuo tarpu kita šalis kreipėsi į Anglijos Aukščiausiąją Teismą su prašymu nustatyti draudimą paraleliai bylinėtis, kuris teismo sprendimu buvo patenkintas. Pirmoji šalis šį sprendimą apskundė, tačiau skundas buvo atmestas. Anglijos Aukščiausiasis Teismas patvirtino savo teisę drausti paraleliai bylinėtis, kuomet yra nesilaikoma arbitražinio susitarimo¹³³. Taigi Anglijoje toks valstybės ir arbitražo teismų „bendradarbiavimas“ padeda išspręsti paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemą.

Antra, nors draudimas paraleliai bylinėtis ir nėra įtvirtintas prie laikinųjų apsaugos priemonių, arbitražo teismas vis tiek jį galėtų nustatyti procesine nutartimi, taip apsaugodamas savo jurisdikciją¹³⁴. Tačiau šis būdas, kritikuojamas dėl to, kad tokia nutartis dažniausiai pasižymi laikinumu. Tuo tarpu draudimas paraleliai bylinėtis nėra laikinas. Ši kritika atitinkamai taikoma ir draudimui paraleliai bylinėtis kaip laikinosios apsaugos priemonės įtvirtinimui. Trečia, draudimas paraleliai bylinėtis galėtų būti įforminamas arbitražo teismo sprendimu. Tiesa, šis būdas labiau komplikuoatas, nei, pavyzdžiui, nutartis, kadangi ji yra daug paprastesnis dokumentas, kuris bet kada gali būti pakeistas ar

---

¹³¹ Arbitration Act 1996, Art. 42. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/pdfs/ukpga_19960023_en.pdf>.

¹³² Anglijos apeliacinis teismas. 1994 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Angelic Grace*, 1 Lloyd's Rep 87, Neill, Leggatt and Millett LJ (FISHER, G. *Anti-suit Injunctions to Restrain Foreign Proceedings in Breach of an Arbitration Agreement*. Bond Law Review: Vol. 22: Iss. 1, Article 1, p. 9. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1384&context=blr>>).

¹³³ Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas. 2013 m. birželio 12 d. sprendimas byloje *Ust-Kamenogorsk Hydropower Plant JSC v AES Ust-Kamenogorsk Hydropower Plant LLP* [2013] UKSC 35, at 1 (MAPLES, J.; GOLDFARB, T. *Anti-suit Injunctions: Expanding Protection for Arbitration under English Law*. Dispute Resolution International. Vol. 7. No. 2, November 2013, p. 172 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.weil.com/~media/files/pdfs/dri_7_2_november_2013_maples_goldfarb.pdf>).

¹³⁴ GAILLARD, E. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. International Arbitration 2006: Back to Basics? International Council for Commercial Arbitration, p. 266.

panaikintas. Be kita ko, sprendimas paprastai siejamas su išspręstu ginču¹³⁵, juo išsprendžiamas materialusis ginčas. Jei arbitražas jį naudotų ir kaip draudimo paraleliai bylinėtis formą, tuomet vis tiek kultų galimybė vykti paraleliniams teismo ir arbitražo procesams iki tokio sprendimo priėmimo. E. Gaillard nuomone, sprendimu tikslingiau būtų įforminti, pavyzdžiui, įpareigojimas atlyginti nuostolius¹³⁶. Ketvirta, arbitražo teismas draudimą paraleliai bylinėtis galėtų įforminti daliniu sprendimu. Dalinis sprendimas yra įtvirtintas Komercinio arbitražo įstatymo 44 str.¹³⁷ Tokiu sprendimu yra išsprendžiama dalis ginčo, tuo tarpu likusi ginčo dalis nagrinėjama toliau. Dalinis sprendimas negali būti keičiamas, kadangi jis yra galutinis dėl tų klausimų, dėl kurių arbitražo teismas jį priėmė¹³⁸. Arbitras gali priimti dalinį sprendimą, sprenddamas klausimus dėl kompetencijos nagrinėti ginčą. Todėl atitinkamai, kadangi arbitražo teismo draudimas paraleliai bylinėtis skirtas apsaugoti arbitražo jurisdikciją, galbūt jis taip pat galėtų būti įforminamas daliniu sprendimu. Visgi, autorės nuomone, kol kas lengviausia draudimą paraleliai bylinėtis būtų nustatyti arbitražo teismui kreipiantis į valstybės teismą, t. y. sekant Anglijos pavyzdžiu.

Tam, kad šalys laikytųsi joms skirto arbitražo teismo draudimo paraleliai bylinėtis, teisės aktuose arba arbitražo tribunolų taisyklėse taip pat galėtų būti numatytos teisinės sankcijos už šių draudimų nesilaikymą. Jau buvo aptarta, kad baudžiamąsias sankcijas arbitrai turi teisę taikyti Anglijoje. Tačiau be tokio pobūdžio sankcijų, autorės nuomone, galėtų būti skiriamos ir analogiškos, kaip, pavyzdžiui, įtvirtintos CPK 106 str.¹³⁹, kurios galėtų būti nustatytos Komercinio arbitražo įstatyme. Taigi svarbiausia, kad arbitražo teismo draudimo paraleliai bylinėtis vykdymas būtų užtikrintas kokia nors priemone.

Darytina išvada, kad arbitražo teismo draudimas paraleliai bylinėtis iš tiesų padėtų sumažinti paralelinių teismo ir arbitražo procesų skaičių. Arbitražinio susitarimo šalys būtų įpareigosotos laikytis savo susitarimo, gerbti arbitražo teismą ir taupyti kitos ginčo šalies bei valstybės resursus. Teisės drausti paraleliai bylinėtis suteikimas arbitražo teismui gali būti

---

¹³⁵ BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97, p. 109.

¹³⁶ GAILLARD, E. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. International Arbitration 2006: Back to Basics? International Council for Commercial Arbitration, p. 266.

¹³⁷ Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996 m. balandžio 2 d., Nr. 39-961.

¹³⁸ MIKELĖNAS, V.; NEKROŠIUS, V.; ZEMLYTĖ, E. *Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo komentaras*. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2016, p. 144-145.

¹³⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 2002 m. vasario 28 d., Nr. IX-743.

įgyvendinamas įvairiais būdais, todėl kiekviena valstybė turi galimybę pasirinkti sau priimtinausią, patogiausią ir mažiausiai resursų reikalaujantį būdą.

3.2. *Lis pendens* instituto taikymas

Lis pendens institutas dažniausiai sutinkamas nagrinėjant ginčus pagal civilinės teisės proceso normas, o jo taikymas arbitraže itin kvestionuojamas. Vis dar keliamas klausimas, ar *lis pendens* taisyklės taikomos paralelinių teismo ir arbitražo procesų atvejais, bei ar jos gali padėti išvengti šios problemos.

Pirmiausia, prieš atsakant į klausimą ar *lis pendens* institutas gali padėti išspręsti paralelinius teismo ir arbitražo procesų egzistavimą, svarbu apibrėžti šio instituto esmę. *Lis pendens* instituto taisyklės yra skirtos išvengti tapačių ar susijusių ieškinių nagrinėjimo keliose ginčų nagrinėjimo institucijose vienu metu, t. y. *lis pendens* taisyklės taikomos būtent paraleliniais ginčų nagrinėjimo atvejais¹⁴⁰. Remiantis jomis, paraleliniai ginčų nagrinėjimo procesai išvengiami, numatant teismo, kuriame byla buvo iškelta anksčiau, jurisdikcijos prioriteto principą¹⁴¹. Kitaip tariant, teismas, gavęs tapatų ieškinį su identiškomis ginčo šalimis, kuris jau yra nagrinėjamas kitame teisme, savo iniciatyva privalo atsisakyti jurisdikcijos. Taigi, kaip yra konstatavęs ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: „...iškelus bylą vienos valstybės teisme, asmuo neturi teisės reikšti tapataus reikalavimo kitos valstybės teisme“¹⁴². Būtent tokiais atvejais pradeda veikti *lis pendens* institutas. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad *lis pendens* taisyklės taikymui net nėra būtina identiškų bylų situacija, tiesiog pakanka, jog jos tarpusavyje susijusios¹⁴³. *Lis pendens* taisyklė yra įtvirtinta, pavyzdžiui, Briuselis I reglamento 9 skirsnyje¹⁴⁴, taip pat Lugano konvencijos 9 skirsnyje¹⁴⁵, Lietuvoje – CPK 137 str. 2 d. 5 p. ir 296 str. 1 d. 4 p. Taigi akivaizdu, kad ji yra vienas iš būdų, užkertančių kelią paraleliniams teisiniams procesams vykti. Todėl kyla klausimas, galbūt *lis pendens* institutas atitinkamai galėtų sumažinti ir paralelinių teismo bei arbitražo procesų skaičių arba juos visai panaikinti.

¹⁴⁰ FORSTÉN, D. *Parallel Proceedings and the Doctrine of Lis Pendens in International Commercial Arbitration*: Master's Thesis in Procedural Law (Arbitration). Uppsala Universitet, 2015, p. 43; Born, G. B. *International Commercial Arbitration: Volume III: International Arbitral Awards*, 2014, p. 3792.

¹⁴¹ KONTRAUSKAS, R. *Lis (alibi) pendens*: kitoje Europos Sąjungos valstybėje nagrinėjamo tapataus arba susijusio ieškinių (civilinės bylos) įtaka Lietuvos teismo procesui. *Jurisprudencija*, 2005, 69(61), p. 82.

¹⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje *OOO „Baltko“ prieš UAB „Plungės kooperatinė prekyba“*, „*BRED banque populaire*“ ir *AKB „Elekronika“*, Nr. 3K-3-102/2010.

¹⁴³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1987 m. gruodžio 8 d. sprendimas *Gubisch Maschinenfabrik v Palumbo*, C-144/86, ECLI:EU:C:1987:528.

¹⁴⁴ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OL L 012*, 2001.

¹⁴⁵ 2007 m. gruodžio 21 d. Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OJ L 339*, 2007.

Lis pendens instituto taikymas arbitraže būtų įmanomas ne visais atvejais. E. Gaillard teigia, kad *lis pendens* instituto taikymo, sprendžiant, ar pirmenybę spręsti tarp šalių kilusį ginčą turi valstybės teismas, ar arbitražo teismas, galimybė priklauso nuo tarptautinio arbitražo sampratos¹⁴⁶.

Lis pendens taisyklių taikymas įmanomas tuo atveju, jeigu yra laikomasi sampratos, pagal kurią tarptautinis arbitražas pripažįstamas nacionalinės teisinės santvarkos dalimi. Pagal tokią sampratą, arbitražo teismas, kaip ir nacionaliniai teismai, yra integruoti į vietos teisinę santvarką, o arbitrai sulyginami su valstybės teismo teisėjais. Pavyzdžiui, arbitražo teismas Prancūzijoje yra laikomas vienu iš Prancūzijos teismų¹⁴⁷, taigi galima daryti prielaidą, kad arbitrai Prancūzijoje tarsi turėtų būti lygūs valstybės teismo teisėjams. F. A. Mann, palaikydamas aptariamą teoriją, išskyrė nuomonę, kad arbitras turėtų būti prilyginamas valstybės teismo teisėjui, kadangi abu jie priklauso nuo vietos suvereno¹⁴⁸. Taip pat šios teorijos šalininkai teigia, kad kai ginčo šalys sąmoningai pasirenka konkrečią valstybę kaip arbitražo teismo vietą, jos sąmoningai priskiria arbitražą išimtinai tos valstybės kontrolei. Tokiais atvejais *lis pendens* instituto taikymas būtų galimas, kadangi arbitrams ir nacionalinių teismų teisėjams valstybė suteiktų vienodus įgaliojimus. Autorės nuomone toks sprendimo būdas iš vienos pusės būtų logiškas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas arbitražą ir teismą laiko lygiaverčiais sprendimo būdais¹⁴⁹, todėl tarsi norėtųsi daryti išvadą, kad arbitrams ir teisėjams valstybė turėtų suteikti vienodus įgaliojimus. Taigi jei valstybės praktikoje pripažintų tarptautinį arbitražą nacionalinės teisinės santvarkos dalimi, tokiu atveju *lis pendens* instituto taikymas paraleliniams teismo ir arbitražo procesų atvejais pasiteisintų. Prioriteto teisė nagrinėti ginčą būtų suteikiama arbitražui arba valstybės teismui, priklausomai nuo fakto, kurioje institucijoje buvo pirmiau pradėtas nagrinėti ginčas. Tačiau, autorės nuomone, kad šis sprendimas būtų efektyvus tik tuo atveju, kuomet visos valstybės pripažintų tarptautinį arbitražą nacionalinės teisinės santvarkos dalimi.

Vis dėlto, remiantis likusiomis dvejomis tarptautinio arbitražo sampratomis – vestfališkąja ir arbitražo teisinę santvarką pripažįstančia koncepcija, *lis pendens* instituto taikymas paraleliniuose teismo ir arbitražo procesuose praktiškai neįmanomas. Pagal

---

¹⁴⁶ GAILLARD, E. *Tarptautinio arbitražo teisės teorija*. 2010 m. Valiunas Ellex. UDLAB „KOPA“, p. 97-102.

¹⁴⁷ GAILLARD, E. *Tarptautinio arbitražo teisės teorija*. 2010 m. Valiunas Ellex. UDLAB „KOPA“, p. 24.

¹⁴⁸ MANN, F. A. *Lex Facit Arbitrum. International Arbitration. Liber Amicorum for Martin Domke* (P. Sanders, ed.). The Hague: Martinus Nijhoff. 1967, p. 157 (GAILLARD, E. *Tarptautinio arbitražo teisės teorija*. 2010 m. Valiunas Ellex. UDLAB „KOPA“, p. 24).

¹⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Molesta“ prieš UAB „Eicore“, Nr. 3K-3-320-611/2015.

vestfališkąją sampratą, kiekviena teisinė santvarka savarankiškai sprendžia klausimus, susijusius su arbitražiniu susitarimu. Dėl to *lis pendens* institutas neveiktų, kadangi, remiantis vestfališkąja tarptautinio arbitražo samprata, valstybių nepaveikia kitų valstybių sprendimai dėl arbitražo susitarimo. Todėl, kaip teigia E. Gaillard, arbitražo proceso nutraukimas iki tol, kol teismai tuo pačiu klausimu priims sprendimą – nepateisinamas¹⁵⁰. Tiesa, šią sampratą ne visais atvejais įmanoma pritaikyti šiuolaikinėse teisės sistemose. Pavyzdžiui, pagal Briuselis I reglamentą, valstybių iš tiesų nepaveikia kitų valstybių minėti sprendimai, tačiau pagal tarp valstybių sudarytas dvišales sutartis galimi atvejai, kai tokie sprendimai bus pripažinti. Tuo tarpu pagal arbitražo teisinę santvarką, arbitrai nevykdo teisingumo funkcijos valstybės vardu, bet, nepaisant to „*atlieka teismo vaidmenį tarptautinės bendruomenės naudai*“¹⁵¹. E. Gaillard teigimu, remiantis šia koncepcija, paraleliniai teismo ir arbitražo procesų problema turėtų būti sprendžiama taikant arbitražui būdingą, jau analizuotą kompetencijos-kompetencijos mechanizmą, o ne skolinantis *lis pendens* institutą, kuris iš tiesų naudojamas tarptautinėje privatinėje teisėje. Be kita ko, G. B. Born nuomone, *lis pendens* institutas gali būti taikomas tik tais atvejais, kai ginčas paraleliai nagrinėjamas dvejose vienodai kompetentingose ginčų nagrinėjimo institucijose¹⁵². Taigi darytina išvada, kad pagal arbitražo teisinę santvarką, *lis pendens* instituto taikymas kartu su kompetencijos-kompetencijos doktrina praktiškai neįmanomas, o arbitražas ir valstybės teismas negali būti vienodai kompetentingi nagrinėti tą patį ginčą, todėl *lis pendens* taisyklė negali išspręsti paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemas.

Būtent arbitražo teisinės santvarkos koncepcija vis labiau pripažįstama praktikoje. Pavyzdžiui, nors Lietuvoje arbitražo procesas ir yra pripažįstamas lygiaverčiu ginčų sprendimo būdu teismo procesui¹⁵³, tačiau teisėjams vis vien yra suteikiami platesni įgaliojimai nei arbitrams, kadangi pastarieji neturi teisės vykdyti teisingumo funkcijos¹⁵⁴. Kitas pavyzdys, atspindintis faktą, kad valstybės eina arbitražo teisinės santvarkos

---

¹⁵⁰ GAILLARD, E. *Tarptautinio arbitražo teisės teorija*. 2010 m. Valiunas Ellex. UDLAB „KOPA“, p. 98.

¹⁵¹ GAILLARD, E. *Tarptautinio arbitražo teisės teorija*. 2010 m. Valiunas Ellex. UDLAB „KOPA“, p. 90.

¹⁵² FORSTÉN, D. *Parallel Proceedings and the Doctrine of Lis Pendens in International Commercial Arbitration*: Master's Thesis in Procedural Law (Arbitration). Uppsala Universitet, 2015, p. 45; Born, G. *International Commercial Arbitration: Volume I: International Arbitral Awards*, 2014, p. 3793.

¹⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Molesta“ prieš UAB „Eicore“, Nr. 3K-3-320-611/2015.

¹⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje OAO „Gazprom“, Nr. 3K-7-458-701/2015. Teismų praktika. 2015, 44.

pripažinimo linkme – tai *Fomento* byla Šveicarijoje ir įstatymų leidėjo veiksmai po jos¹⁵⁵. 2001 m. gegužės 14 d. Šveicarijos federalinis teismas šioje byloje nusprendė, kad, remiantis Tarptautinės privatinės teisės įstatymo 9 str., kai arbitražo procesas vyksta Šveicarijoje, o paraleliai pradėtas teismo procesas bet kurioje kitoje šalyje, arbitražo procesas turi būti sustabdytas. Taigi tuo metu *lis pendens* taisyklės taikymas Šveicarijoje buvo laikomas paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemos sprendimo būdu. Tačiau nuo 2007 m. kovo 1 d. Tarptautinės privatinės teisės įstatymas buvo papildytas nuostata, pagal kurią arbitražo teismas turi teisę pats nuspręsti dėl savo jurisdikcijos, nepaisant paralelinių procesų buvimo teismuose. Kitaip tariant Šveicarijos įstatymų leidėjas *lis pendens* institutą pakeitė kompetencijos-kompetencijos taisykle. Pažymėtina, kad priimant Briuselis I reglamento naująją redakciją, Pasiūlyme dėl Briuselis I reglamento keitimo nors ir buvo siekiama kuo aiškiau įtvirtinti nuostatas, kad šis reglamentas netaikomas arbitražui, tačiau taip pat buvo siūloma padaryti vieną išimtį. 29 str. 4 d. prie *lis pendens* instituto skyriaus taisyklių, buvo siūloma įtraukti ir šią: „*Jei sutarta arba paskirta arbitražo vieta yra tam tikroje valstybėje narėje, kitos valstybės narės teismai, kurių jurisdikcija ginčijama remiantis arbitražiniu susitarimu, sustabdo bylos nagrinėjimą, kai į valstybės narės, kurioje yra arbitražo vieta, teismus arba į arbitražinį teismą kreipiamasi su pagrindiniu arba šalutiniu klausimu dėl tokio arbitražinio susitarimo buvimo, galiojimo arba pasekmių*“¹⁵⁶. Taigi buvo siekiama pritaikyti *lis pendens* institutą ir paraleliniams teismo ir arbitražo procesams, tačiau šios idėjos atsisakyta. Autorės nuomone, tokia taisyklė netgi neatspindėtų tikrosios *lis pendens* instituto esmės, kadangi ji nenustato ginčų nagrinėjimo institucijos, kurioje byla buvo iškelta anksčiau, jurisdikcijos prioriteto principo. Kitaip tariant, tokia taisyklė nustato arbitražo teismo jurisdikcijos prioritetą, esant arbitražiniam susitarimui, tačiau neužsimena apie tai, kur byla buvo iškelta anksčiau.

Nors teoriškai, pripažįstant tarptautinį arbitražą nacionalinės teisinės santvarkos dalimi, *lis pendens* instituto taikymas paraleliniuose teismo ir arbitražo procesuose tarsi galėtų būti įmanomas, tačiau toks procesas šiuolaikinėse teisės sistemose būtų itin komplikuoatas. Buvo minėta, kad iš vienos pusės sprendimas taikyti *lis pendens* institutą šiais atvejais yra logiškas,

---

¹⁵⁵ Šveicarijos federalinis teismas. 2001 m. gegužės 14 d., *Fomento de Construcciones y Contratas S.A. v. Colon Container Terminal S.A.*, ATF 127 III 279 (GAILLARD, E. *Tarptautinio arbitražo teisės teorija*. 2010 m. Valiunas Ellex. UDLAB „KOPA“, p. 100-102).

¹⁵⁶ 2010 m. gruodžio 14 d. Europos Komisijos pasiūlymas dėl Briuselis I reglamento keitimo. Briuselis, COM(2010) 74, C7-043310 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0748_/com_com\(2010\)0748_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0748_/com_com(2010)0748_lt.pdf)>.

tačiau iš kitos pusės, tai tam tikra prasme paneigtų arbitražo proceso iniciavimo esmę. Autorė sutinka su G. B. Born teiginiais, kad *lis pendens* taisyklės negali veikti paraleliniuose arbitražo ir valstybės teismo procesuose, kadangi arbitražo proceso pradžios pagrindas yra arbitražinis susitarimas¹⁵⁷. Jei šiais atvejais taikytume *lis pendens* taisyklę ir, sudarius arbitražinį susitarimą, viena ginčo šalis pirmiau kreiptųsi ne į arbitražo teismą, o į valstybės teismą, tuomet ginčas teoriškai ir turėtų būti nagrinėjamas teisme. Taip ignoruotumėme vieną esminių arbitražo principų – sutartinį principą. Arbitražo procedūrą galima taikyti tik tuomet, kai visos ginčo šalys su tuo sutinka, todėl svarbiausias arbitražo elementas yra arbitražinis susitarimas¹⁵⁸. Taigi jei valstybės pripažintų *lis pendens* instituto taikymą paralelinių teismo ir arbitražo procesų atvejais, tuo pačiu būtų nepaisomas arbitražinis susitarimas ir jį sudariusių šalių valia.

Galima daryti išvadą, kad nors teoriškai ir yra galimybė, jog *lis pendens* institutas galėtų padėti sumažinti paralelinių teismo ir arbitražo procesų skaičių, tačiau tuomet turėtų būti keičiama tarptautinio arbitražo samprata, arbitrai suteikiami įgaliojimai vykdyti teisingumą, ribojamas sutarčių laisvės principas ir paneigiama arbitražinio susitarimo esmė. Autorės nuomone, toks sprendimas būtų neproporcingas siekiamam tikslui.

---

¹⁵⁷ FORSTÉN, D. *Parallel Proceedings and the Doctrine of Lis Pendens in International Commercial Arbitration*: Master's Thesis in Procedural Law (Arbitration). Uppsala Universitet, 2015, p. 45; Born, G. *International Commercial Arbitration: Volume I: International Arbitral Awards*, 2014, p. 3793.

¹⁵⁸ DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 17.

3.3. Arbitražo teisės vienodinimas tarptautiniu ir Europos Sąjungos teisės lygiais

Kadangi dauguma paralelinių teismo ir arbitražo procesų vyksta esant ginčams su tarptautiniu elementu, vienas iš būdų, galintis padėti išspręsti paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemą yra tam tikrų priemonių įtvirtinimas teisės aktuose tarptautiniu arba Europos Sąjungos lygiu arba arbitražo praktikos suvienodinimas. Kitaip tariant, paralelinių teismo ir arbitražo procesų būtų galima išvengti harmonizuojant tam tikrus klausimus, susijusius su arbitražo procesu ir arbitrų teisėmis arba tiesiog siekiant suvienodinti skirtingose valstybėse taikomą praktiką. Toks suvienodinimas ypač reikalingas Europos Sąjungoje dėl neaiškios ir nevieningos Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos arbitražo klausimais. Globalaus problemos sprendimo nebuvimas ne tik sudaro teisės spragas, dėl kurių ir vyksta paraleliniai teismo ir arbitražo procesai, bet taip pat kenkia pasitikėjimui arbitražo procesu. Be kita ko, toks problemos sprendimo įtvirtinimas padėtų įgyvendinti vieną pagrindinių Niujorko konvencijos tikslų – užtikrinti arbitražinių susitarimų laikymąsi¹⁵⁹. Taigi išskiriamos dvi pagrindinės idėjos, kaip įgyvendinti šį sprendimą: i) pakeisti Niujorko konvencijoje įtvirtintas taisykles, ii) pasitelkti negriežtosios teisės (angl. *soft law*) instrumentus.

3.3.1. Niujorko konvencijos keitimas

Egzistuoja nuomonės, kad atėjo metas keisti tam tikras Niujorko konvencijoje įtvirtintas taisykles ir ją pritaikyti prie šiuolaikinių teisės sistemų, taip išsprendžiant valstybės teismo ir arbitražo teismo santykio problemas. 2008 m. Tarptautinės kongresų ir konferencijų asociacijos (ICCA) surengtoje Tarptautinėje arbitražo konferencijoje profesorius A. J. van den Berg jau teigė, kad tuo metu Niujorko konvencijai sulaukus 50 m., atėjo metas ją modernizuoti¹⁶⁰. Šiuo atveju, itin aktualūs keli siūlymai dėl Niujorko konvencijos II str. 3 d.

---

¹⁵⁹ MOSES, M. *Arbitration/Litigation Interface: The European Debate*, 35 Nw. J. Int'l L. & Bus. 1 (2014), p. 44 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1774&context=njilb>>.

¹⁶⁰ van den BERG, A. J. *Hypothetical Draft Convention on the International Enforcement of Arbitration Agreements and Awards, in 50 Years of the New York Convention*, ICCA Congress Series No. 14, at 649 (Albert Jan van den Berg ed., 2009) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.arbitration-icca.org/media/0/12133703697430/explanatory_note_ajb_rev06.pdf> (GRAVES, J. *Court Litigation over Arbitration Agreements: Is it Time for a New Default Rule?* (2012). Scholarly Works. Paper 548, p. 125 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.tourolaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1634&context=scholarlyworks>>).

keitimo, kadangi būtent jie labiausiai orientuoti į paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemos sprendimą.

Profesorius A. J. van den Berg siūlė iš esmės modifikuoti Niujorko konvencijos II str. 3 d. Pasak profesoriaus, taisyklė turėtų būti išdėstyta taip, kad bet kuris teismas, į kurį patenka ieškinys tokiu klausimu, dėl kurio šalys yra sudariusios arbitražinį susitarimą, visuomet privalo nukreipti ginčo šalis į arbitražo teismą, išskyrus atvejus, kai egzistuoja *prima facie* įrodymas, kad arbitražinis susitarimas negalioja, remiantis būtent tos valstybės teise, pagal kurią šalys susitarė spręsti ginčą arbitraže¹⁶¹. Pagrindinis tokios taisyklės „nuopelnas“ būtų tai, kad visi tolimesni procesai, įskaitant ir sprendimo vykdymo procesus, turėtų vykti pagal arbitražinio susitarimo šalių pasirinktą teisę¹⁶². Taigi galbūt tokios nuostatos pagrindinis tikslas ir nėra išspręsti paralelinių teismo bei arbitražo procesų problemos, tačiau jei ir arbitražo teismo, ir valstybės teismo procesai vyktų pagal šalių pasirinktą teisę, ginčai galėtų būti išspręžiami sklandžiau. Tuo pačiu būtų užtikrinamas ir teisėtų lūkesčių principo veikimas, kadangi šalys, susitardamos spręsti ginčą arbitraže pagal konkrečios valstybės teisę, apskritai nesitiki, kad jų ginčas bus sprendžiamas valstybės teisme, o tuo labiau – pagal kitą teisę, nei jos pasirinko. Visgi E. Gaillard sukritikavo šį profesoriaus A. J. van den Berg siūlymą ir teigė, kad toks pakeitimas būtų neprotingas. Jo manymu, aptariamas būdas problemos neišspręstų, kadangi: i) arbitražo teismo vieta valstybės teismui gali būti nežinoma, ii) valstybės teismui procese taikyti kitos valstybės teisę yra pernelyg sudėtinga, iii) skirtingi teismai gali priimti nesuderinamus sprendimus netgi taikant tos pačios valstybės teisę¹⁶³, iv) kiltų problemų su žodiniiais arbitražiniais susitarimais. Taigi darytina išvada kad

---

¹⁶¹ van den BERG, A. J. *Hypothetical Draft Convention on the International Enforcement of Arbitration Agreements and Awards, in 50 Years of the New York Convention*, ICCA Congress Series No. 14, at 667 (Albert Jan van den Berg ed., 2009) [interaktyvus], [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.arbitration-icca.org/media/0/12133674097980/hypothetical_draft_convention_ajbrev06.pdf>.

¹⁶² GRAVES, J. *Court Litigation over Arbitration Agreements: Is it Time for a New Default Rule?* (2012). Scholarly Works. Paper 548, p. 125 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.tourolaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1634&context=scholarlyworks>>.

¹⁶³ Pavydžiui, *Dallah* byloje Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis teismas, taikydamas Prancūzijos teisę, atsisakė vykdyti arbitražo teismo sprendimą, kadangi, pasak jo Pakistano valstybė nebuvo arbitražinio susitarimo šalis. Tuo tarpu Prancūzijos Apeliacinis teismas, taikydamas tą pačią teisę, priėmė priešingą sprendimą, pagal kurį pripažino arbitražo teismo sprendimą ir jo vykdymą. BORN, G. *Dallah and the New York Convention*. Kluwer Arbitration Blog (April 7, 2011) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://kluwerarbitrationblog.com/2011/04/07/dallah-and-the-new-york-convention/>>; Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. lapkričio 3 d. sprendimas byloje *Dallah Real Estate and Tourism Holding Company (Appellant) v The Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan (Respondent)* [2010] UKSC 46 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2009-0165-judgment.pdf>>; Paryžiaus apeliacinis teismas. 2011 m. vasario 16 d. nutartis byloje *Gouvernement du Pakistan v. Société Dallah Real Estate & Tourism Holding Co*, Pôle 1 – Ch. 1, n° 09/28533 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą:

pasiūlyta nuostata turi ir teigiamų, ir neigiamų aspektų, todėl galbūt ji turėtų būti detalesnė, kad jos taikymas nesukeltų bent jau kai kurių E. Gaillard minėtų problemų.

M. Benedettelli kaip vieną iš priemonių, vedančių link harmonizavimo ir paralelinių teismo bei arbitražo procesų vengimo, siūlo pirminę jurisdikciją spręsti klausimus, numatytus Niujorko konvencijos II str. suteikti valstybės teismui, kuris yra arbitražo teismo vietoje¹⁶⁴. Ši priemonė taikoma Jungtinėse Amerikos Valstijose, išskiriant pirminę ir antrinę valstybės teismų jurisdikcijas. Pirminę jurisdikciją turi tik tos valstybės teismai, kurioje vyksta arbitražo procesas (*lex loci arbitri*) arba pagal kurios teisę arbitražinio susitarimo šalys susitarė spręsti ginčą, jei ji skiriasi nuo arbitražo teismo vietos valstybės¹⁶⁵. Taigi pagal M. Benedettelli, teisę spręsti klausimus, susijusius su nustatymu, kad arbitražinis susitarimas yra negaliojantis, netekęs galios arba negali būti įvykdytas, kurie įtvirtinti Niujorko konvencijos II str. 3 d.¹⁶⁶, turėtų spręsti ne bet kuris teismas, į kurį patenka ieškinys su klausimu, dėl kurio šalys yra sudariusios arbitražinį susitarimą. Tokia teisė turėtų būti suteikta tik pirminę jurisdikciją turintiems teismams. Tuo tarpu kiti teismai, turintys antrinę jurisdikciją, gali spręsti tik arbitražo teismo sprendimo vykdymo klausimus, t. y. ar arbitražo teismo sprendimas turėtų būti vykdomas jų vietos valstybėse¹⁶⁷. Tokiu būdu nekiltų vienos iš E. Gaillard minėtų problemų – valstybės teismams netektų taikyti užsienio teisės. Autorės nuomone, tokio pobūdžio teisės harmonizavimas praktikoje turėtų pasiteisinti. Pavyzdžiui, jei arbitražinio susitarimo šalis norėtų paraleliai kreiptis į valstybės teismą dėl arbitražinio susitarimo galiojimo, ji turėtų kreiptis į tos valstybės teismą, kurioje yra ir arbitražo teismo vieta. Taip galėtų būti priimami objektyvesni nacionalinių teismų sprendimai, abejoms arbitražinio susitarimo šalims patogesnėje vietoje esančiame teisme, pagal tokią teisę, kokią pačios šalys ir pasirinko, sudarydamos arbitražinį susitarimą.

<<http://uk.practicallaw.com/cs/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1247297788426&ssbinary=true>>.

¹⁶⁴ BENEDETTELLI, M. *Communitarization of International Arbitration: A New Spectre Haunting Europe?*, 27 ARB. INT'L 583, 585 n.6 (2011) (MOSES, M. *Arbitration/Litigation Interface: The European Debate*, 35 Nw. J. Int'l L. & Bus. 1 (2014), p. 44-45 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1774&context=njilb>>).

¹⁶⁵ GIAMBASTIANI, C. A. *Lex Loci Arbitri and Annulment of Foreign Arbitral Awards in U.S. Courts*. American University International Law Review 20, no. 5 (2005), p. 1101-1102 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1153&context=auilr>>.

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 "Dėl 1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo ratifikavimo". *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 10-208.

¹⁶⁷ GIAMBASTIANI, C. A. *Lex Loci Arbitri and Annulment of Foreign Arbitral Awards in U.S. Courts*. American University International Law Review 20, no. 5 (2005), p. 1101-1102 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1153&context=auilr>>.

Taigi nuo Niujorko konvencijos priėmimo praėjo iš ties nemažai laiko ir arbitražas vis dažniau pasirenkamas kaip ginčų sprendimo būdas. Autorės nuomone, Niujorko konvencija yra pagrindinis tarptautinis dokumentas, susijęs su arbitražo procesu, todėl jis turėtų būti keičiamas ir pritaikomas prie šiuolaikinių teisinių santykių bei kylančių problemų sprendimo, o tuo labiau šiuo atveju nagrinėjamo paralelinių teismo ir arbitražo procesų išvengimo.

3.3.2. Negriežtosios teisės instrumentų taikymas

Kalbant apie tarptautinę ir Europos Sąjungos teisę bei jų santykį su nacionaline teise, taip pat vyrauja nuomonė, kad geriau yra siekti suvienodinti arbitražo praktiką nei harmonizuoti teisės nuostatas¹⁶⁸. Toks požiūris argumentuojamas tuo, kad arbitražinio susitarimo šalims turi būti palikta kuo daugiau laisvės pačioms spręsti dėl savo veiksmų, taip pat turėtų būti paliktas žymus lankstumas tarp Europos Sąjungos teisės, nacionalinės teisės ir sutarčių nuostatų, kurias pasirinko pačios šalys. Iš tiesų, vienas pagrindinių arbitražo proceso principų – tai šalių autonomijos principas. Dėl to, pavyzdžiui, dauguma Komercinio arbitražo įstatymo normų yra dispozityvios ir šalys gali turi teisę susitarimu nustatyti kitokias taisyklės nei tos, kurios numatytos įstatyme¹⁶⁹. Taigi atitinkamai šalių autonomijos principas neturėtų būti ignoruojamas ir siekiant suvienodinti arbitražo proceso praktiką tarp skirtingų valstybių.

M. Moses nuomone, arbitražo praktikos suvienodinimas gali būti pasiektas priimant bei taikant negriežtosios teisės instrumentus. Taip arbitražinio susitarimo šalys būtų skatinamos, bet ne verčiamos taikyti tam tikras taisykles. Pavyzdžiui, tokios tarptautinės organizacijos ir darbo grupės kaip Tarptautinis privatinės teisės unifikavimo institutas (UNIDROIT), Tarptautinė advokatų asociacija (IBA), Europos teisės institutas (ELI) galėtų sekti UNCITRAL pavyzdžiu, kuri pripažino, kad būtina imtis veiksmų ir apsaugoti arbitražo procesą, todėl Modeliniame įstatyme įtvirtino taisyklę, pagal kurią arbitražo teismas turi teisę liepti ginčo šaliai imtis tokių veiksmų, kurie užkirstų kelią arbitražo proceso trukdymui¹⁷⁰. Šiuo atveju omenyje neturima, kad kitos minėtos organizacijos priimtų analogiškas taisykles

---

¹⁶⁸ MOSES, M. *Arbitration/Litigation Interface: The European Debate*, 35 Nw. J. Int'l L. & Bus. 1 (2014), p. 45-47 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1774&context=njilb>>.

¹⁶⁹ MIKELĖNAS, V.; NEKROŠIUS, V.; ZEMLYTĖ, E. *Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo komentaras*. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2016, p. 17.

¹⁷⁰ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

kaip pastaroji. Jos galėtų ieškoti ir kitų paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemos sprendimo būdų, kuriuos arbitražinio susitarimo šalys galėtų taikyti ir taip apsisaugoti. Pavyzdžiui, Niujorko konvencijos 5 str. 2 d. yra numatyti itin abstraktūs pagrindai, kada galima atsisakyti pripažinti ir vykdyti arbitražo teismo sprendimą¹⁷¹. Iš esmės šie pagrindai priklauso nuo konkrečių valstybės įstatymų. Kadangi kiekvienoje valstybėje atvejai, kuomet ginčai yra nearbitruotini, gali būti labai įvairūs, šis klausimas galėtų būti sureguliuotas negriežtosios teisės instrumentais, nustatant baigtinį nearbitruotinių ginčų sąrašą. Taip būtų galima išvengti ir paralelinių teismo bei arbitražo procesų ir ginčo šalies, kuri siektų sau palankiausio ginčų sprendimo būdo, bandymų įrodyti, kad ginčas nearbitruotinas. Kitaip tariant, nekiltų panašios situacijos kaip nagrinėtoje *Cartel Damage Claims* byloje. Dar vienas pavyzdys, kaip būtų galima išvengti tokių procesų negriežtosios teisės instrumentais - tai jau anksčiau analizuotos arbitražo teismo teisės drausti paraleliai bylinėtis nustatymas juose.

M. Moses prie galimų priemonių suvienodinti arbitražo praktiką taip pat priskiria ir 2011 m. priimtą pasiūlymą – Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės (toliau – CESL)¹⁷². Pasak jos, jei CESL būtų priimtas arba priimtos bent panašaus turinio taisyklės arbitražui, šalims būtų sudaryta galimybė pasirinkti ar arbitražo procesui taikyti arbitražo teismo vietos teisę, ar regioninę arbitražo teisę, šiuo atveju, pavyzdžiui, CESL. Toks sprendimo būdas nepanaikintų arbitražinio susitarimo šalių teisės pasirinkti jam taikomą teisę. Visgi svarbiausias aspektas būtų tas, kad šiomis regioninėmis arbitražo taisyklėmis galėtų būti surastas sprendimas dėl paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemos¹⁷³. Taigi negriežtosios teisės instrumentais būtų galima apibrėžti arbitražo ir teismo santykį, konkrečias taisykles, kuriomis turėtų būti vadovujamasi, vykstant paraleliniams teismo ir arbitražo procesams.

Taigi sprendimo būdų ieškojimas ir jų priėmimas, tam kad būtų išvengta paralelinių teismo ir arbitražo procesų, vien tik valstybių viduje, šios problemos pilnai neišspręstų. Svarbu sureguliuoti šiuos klausimus ir tarptautiniu bei Europos Sąjungos lygiu, harmonizuojant arbitražo proceso teisę, o tiksliau klausimus, susijusius su paraleliniais

---

¹⁷¹ Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 “Dėl 1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo ratifikavimo“. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 10-208.

¹⁷² 2011 m. spalio 11 d. Europos Komisijos pasiūlymas: Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės. KOM (2011) 0635 galutinis - 2011/0284 (COD) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52011PC0635&from=EN>>.

¹⁷³ MOSES, M. *Arbitration/Litigation Interface: The European Debate*, 35 Nw. J. Int'l L. & Bus. 1 (2014), p. 46-47 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1774&context=njilb>>.

arbitražo ir teismo sprendimais, arba, siekiant ją suvienodinti negriežtosios teisės instrumentais. Be kita ko, taip galėtų būti „taisoma“ neaiški Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika dėl Briuselis I reglamento taikymo arbitražui.

3.4. *Res judicata* ir efektyvus arbitražo sprendimų vykdymas, ekskliuziniai susitarimai arbitraže – papildomi problemos sprendimo būdai

Teisės drausti paraleliai bylinėtis suteikimas arbitražo teismui, sankcijų nustatymas už paralelinių procesų iniciavimą, arbitražo proceso praktikos suvienodinimas, teisės harmonizavimas ar netgi *lis pendens* instituto taikymas - tai pagrindiniai paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemos sprendimo būdai. Tačiau tam, kad jie būtų efektyviai įgyvendinami, autorės nuomone, galima pasitelkti papildomas priemones, tokias kaip *res judicata* užtikrinimas arbitražo procese ir efektyvus arbitražo sprendimų vykdymas bei leidimas šalims sudaryti ekskliuzyvinis susitarimus. Vien šių priemonių taikymas neišspręstų analizuojamos problemos, todėl šiuo atveju jos siūlomos tik kaip pagalbinės.

Įsiteisėję teismų sprendimai įgyja *res judicata* galią. Tai reiškia, kad šalys netenka teisės jo ginčyti ir praranda galimybę inicijuoti tapataus ginčo sprendimą bet kokioje ginčų nagrinėjimo institucijoje¹⁷⁴. CPK *res judicata* principas atsispindi 18 str.¹⁷⁵, o Komerčinio arbitražo įstatyme – 41 str. 3 d.¹⁷⁶ Jis aiškinamas ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, pagal kurį teismo sprendimui įgijus *res judicata* galią, šis turi šalims įstatymo galią, o jo padariniai yra dvejopi: i) šalys nebegali pakartotinai reikšti tapataus ieškinio – negatyvusis *res judicata* poveikis, ii) sprendimas gali būti reikalavimo pagrindas kitoje civilinėje byloje – pozityvusis *res judicata* poveikis¹⁷⁷. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra išaiškinęs, kad *res judicata* principo laikymąsi ir vykdymą suponuoja teisinis tikrumas. Pasak jo, šis principas sukuria draudimą ginčo šalims siekti peržiūrėti galutinį ir įsiteisėjusį sprendimą, grindžiant vien tik noru iš naujo nagrinėti bylą¹⁷⁸. Taigi itin svarbu užtikrinti šio principo veikimą praktikoje tiek arbitraže, tiek teismo procesuose, kadangi kai tik sprendimai įgis *res judicata* galią, šalys negalės inicijuoti paralelinių procesų ir taip bus užtikrintas teisinio tikrumo principas.

¹⁷⁴ LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; ir NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003, p. 147.

¹⁷⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 2002 m. vasario 28 d., Nr. IX-743.

¹⁷⁶ Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996 m. balandžio 2 d., Nr. 39-961.

¹⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegija. 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-282/2012.

¹⁷⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2008 m. vasario 12 d. sprendimas byloje *Oferta Plus S.R.L. v. Moldova*. Nr. 14385/04.

Kaip jau minėta, pavyzdžiui, Lietuvoje, arbitražo teismo sprendimas įsiteisėja nuo jo priėmimo ir turi *res judicata* galią. Todėl darytina išvada, kad atskirai tikrinti, ar toks sprendimas yra įsiteisėjęs, nebereikia ir jo vykdymo procesas turėtų būti gana paprastas¹⁷⁹. Tačiau pagal Komercinio arbitražo įstatymą, arbitražo teismo sprendimai nėra pripažįstami vykdomaisiais dokumentais, todėl prieš pradėdant sprendimo vykdymo procesą, pirmiausia reikia kreiptis į valstybės teismą su prašymu išduoti vykdomąjį raštą. Tokia papildoma egzekvatūra, pagal A. Šekštelo, gali sukelti teisingumo problemų, o arbitražo sprendimų vykdomųjų raštų išdavimas gali užtrukti nemažai laiko, todėl atitinkamai arbitražo procesas gali tapti neefektyviu bei neoperatyviu¹⁸⁰. Be to, autorės nuomone, tuo metu arbitraže ginčą pralaimėjusi šalis gali siekti inicijuoti paralelinį procesą. Taigi itin svarbu užtikrinti, kad arbitražo teismo sprendimas būtų įvykdomas kuo efektyviau, nekiltų neaiškumų ir tuo labiau, nebūtų paliktų galimybių paraleliniams teismo ir arbitražo procesams vykti. Tinkama priemonė tam padaryti – *res judicata* galios užtikrinimas arbitražo teismo sprendimams ir jų pripažinimas vykdomaisiais dokumentais.

Kita priemonė, galbūt galinti padėti aiškiai atskirti arbitražo teismo ir valstybės teismo jurisdikcijas bei taip išvengti paralelinių procesų – tai ekskliuziniai susitarimai. Jais laikomi tokie šalių susitarimai, kuriais jos atsisako arbitražo teismo priimtą sprendimą apskųsti valstybės teismui. Ekskliuzinių susitarimų paskirtis – padaryti arbitražinį susitarimą, o tuo pačiu ir arbitražo procesą kuo efektyvesnį¹⁸¹. Vis daugiau valstybių pripažįsta šiuos susitarimus, pavyzdžiui, jie yra įtvirtinti Prancūzijos, Belgijos, Šveicarijos teisės aktuose¹⁸². Šalims susitarus neskųsti arbitražo teismo priimtą sprendimą, neliktų galimybės skųsti ir sprendimus dėl jurisdikcijos ar kitus dalinius sprendimus ir taip ginčo šaliai ieškoti sau palankiausios ginčų nagrinėjimo institucijos. Tuo pačiu sumažėtų rizika paraleliniams teismo ir arbitražo procesams vykti.

Summa summarum, paraleliniai teismo ir arbitražo procesai šiuo metu yra akivaizdi problema, kuri sukelia neigiamus padarinius ginčo šalims, arbitrams, teisėjams ir valstybei.

¹⁷⁹ ŠEKŠTELO, A. Arbitražo sprendimo vykdymo problemos – ar reikalingi vykdomieji raštai? Vilnius: Justitia, 2014, Nr. 79, p. 80.

¹⁸⁰ ŠEKŠTELO, A. Arbitražo sprendimo vykdymo problemos – ar reikalingi vykdomieji raštai? Vilnius: Justitia, 2014, Nr. 79, p. 81-82.

¹⁸¹ DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 269-270.

¹⁸² STRIK, D. *Growing number of countries allowing exclusion agreements with respect to annulment warrants greater scrutiny of arbitration clauses*. January 11, 2012, Kluwer Arbitration Blog [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://kluwerarbitrationblog.com/2012/01/11/growing-number-of-countries-allowing-exclusion-agreements-with-respect-to-annulment-warrants-greater-scrutiny-of-arbitration-clauses/>>.

Yra būtina imtis sprendimo būdų, mažinančių tokių procesų skaičių, o galiausiai – juos visai panaikinančių. Arbitražo teismo ir nacionalinio teismo procesai yra visiškai atskiri ginčų nagrinėjimo būdai ir jie neturėtų būti siejami. Todėl, autorės nuomone, kiekvienas žingsnis, atskiriantis arbitražo ir teismo jurisdikcijas yra svarbus ir galintis padėti išspręsti šią problemą. Netgi paralelinių teismo ir arbitražo procesų vengimui nereikšmingai atrodantis ekskliuzinis susitarimas gali būti pirmas žingsnis į problemos sprendimą.

IŠVADOS

1. Paraleliniai teismo ir arbitražo procesai yra ginčo, kylančio dėl sutarties pažeidimo, kurioje numatyta arbitražinė išlyga, nagrinėjimas ne tik arbitražo teisme, bet ir kituose teismuose. *Lis alibi pendens* principas suponuoja tokių procesų kritiką ir vengimą praktikoje, kadangi jiems vykstant: i) netausojami ginčo šalių ir valstybės resursai; ii) iššaukiami skirtingi ginčų nagrinėjimo institucijų sprendimai dėl to paties ginčo; iii) susidaro praktika, kai šalys, nepaisydamos arbitražinio susitarimo, siekia joms palankiausio ginčų nagrinėjimo būdo.
2. Viena iš pagrindinių paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežasčių yra teisės drausti paraleliai bylinėtis nesuteikimas arbitražui. Užtikrinti šią teisę arbitražo teismui siekiama dvejais būdais: i) jurisdikciniu arbitražo teismo pagrindu, ii) arbitražo teismo skiriamos laikinosios apsaugos priemonės pagrindu.
3. Nors kompetencijos-kompetencijos doktrina pripažįstama ir arbitražui palankiai aiškinama tarptautiniu mastu, dažnai teismai išlaiko galutinio sprendimo teisę dėl arbitražo jurisdikcijos. Arbitražo teismo teisės drausti paraleliai bylinėtis, kaip kompetencijos-kompetencijos doktrinos sudėtinės dalies, neįtvirtinimas Niujorko konvencijoje, UNCITRAL Modeliniame įstatyme, valstybių teisės aktuose sudaro sąlygas paraleliniams teismo ir arbitražo procesams vykti.
4. Lietuvoje arbitražui teisė drausti paraleliai bylinėtis nesuteikiama. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, valstybė nesuteikia arbitrams teisingumo vykdymo funkcijos ir jie neturi įgaliojimų taikyti prievartos priemonių. 2015 m. spalio 23 d. nutartimi *Gazprom* byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad arbitražo tribunolo nurodymas atsisakyti ieškinio teisme yra ne draudimas paraleliai bylinėtis, o įpareigojimas vykdyti arbitražinį susitarimą natūra. Taigi Lietuvoje tokia teisė pripažįstama tik teismų naudojama priemone.
5. Nors UNCITRAL Modeliniame įstatyme arbitražo teismo teisė drausti paraleliai bylinėtis neišvedama iš kompetencijos-kompetencijos doktrinos, tačiau ji įtvirtinta kaip laikinoji apsaugos priemonė. Buvo pripažinta, jog siekiant apsaugoti arbitražo procesą, tokia priemonė yra būtina. ICC Arbitražo reglamento taisyklėse, Amerikos Arbitražo asociacijos tarptautinėse arbitražo taisyklėse bei Stokholmo prekybos rūmų Arbitražo instituto taisyklėse įtvirtinta arbitražo teismo teisė išduoti bet kokias, jo nuomone,

reikalingas laikinas apsaugos priemonės. Taigi tokiu būdu teisė drausti paraleliai bylinėtis taip pat pripažįstama kaip laikinoji apsaugos priemonė. Vis dėlto tokių arbitražo laikinųjų apsaugos priemonių vis dar pasigendama daugelyje valstybių, įskaitant ir Lietuvą.

6. ICSID arbitražo tribunolas pripažino, kad arbitrų įgaliojimų atšaukimas valstybės teismų iniciatyva yra neteisėtas ir prieštaraujantis tarptautinei teisei. Kadangi nacionalinių teismų sprendimai, kuriais jie panaikina arbitrų įgaliojimus, nesaisto tarptautinio arbitražo teismų, šie nesustabdo ginčų nagrinėjimo, todėl vyksta paraleliniai teismo bei arbitražo procesai.
7. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika dėl Briuselis I reglamento taikymo arbitražui yra nenuosekli ir neaiški. *West Tankers*, *Gazprom* ir *Cartel Damage Claims* bylose buvo priimtose skirtingose pozicijos šiuo klausimu, dėl kurių šiuo metu nėra vieningos krypties. Nesant aiškaus atsakymo į klausimą, ar Briuselis I reglamentas taikomas arbitražui, susidaro galimybė paraleliniams teismo ir arbitražo procesams vykti.
8. Teisinės sankcijos už paralelinių procesų iniciavimą taikomos tik Anglijoje. Tokios prevencinės priemonės neįtvirtinimas kitų valstybių teisės aktuose yra dar viena paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastis.
9. Paraleliniai teismo ir arbitražo procesai galėtų būti išvengiami suteikiant arbitražo teismui teisę drausti paraleliai bylinėtis. Tokia teisė būtų efektyviausiai įgyvendinama, jei draudimas paraleliai bylinėtis būtų: i) taikomas šaliai jau paraleliai kreipusis į valstybės teismą; ir ii) įformintas arbitražo teismo nutartimi; ir iii) užtikrintas teisine sankcija.
10. Teigiama, kad paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemą galėtų išspręsti *lis pendens* instituto taikymas. Tačiau šiuolaikinėse teisinėse sistemose toks sprendimo būdo įgyvendinimas būtų itin komplikotas. *Lis pendens* taisyklių taikymas paralelinių teismo ir arbitražo procesų atvejais galėtų padėti jų išvengti tik tuo atveju, jei arbitražo teismas būtų integruotas į valstybės vietos teisinę santvarką, o arbitrai sulyginami su valstybės teismo teisėjais.
11. Kaip dar vienas paralelinių teismo ir arbitražo procesų problemos sprendimo būdas siūlomas Niujorko konvencijos keitimas ir negriežtosios teisės instrumentų pasitelkimas. Šiomis priemonėmis turėtų būti siekiama suvienodinti arbitražo proceso

praktiką, aiškiai atskirti arbitražo ir nacionalinio teismo jurisdikcijas bei nustatyti taisykles, pagal kurias ginčų sprendimui tiek arbitraže, tiek teisme būtų taikoma arbitražiniame susitarime šalių pasirinkta teisė.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Teisės norminiai aktai

Lietuvos Respublikos teisės aktai

- 1) Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 2002 m. vasario 28 d., Nr. IX-743;
- 2) Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996 m. balandžio 2 d., Nr. 39-961;
- 3) Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 “Dėl 1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo ratifikavimo“. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 10-208;

Tarptautiniai teisės aktai

- 4) 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987;
- 5) ICC Arbitration Rules 2012, ICC Publication 865-0 ENG;
- 6) International Chamber of Commerce, Rules of Conciliation and Arbitration – Conciliation and amended Arbitration Rules in force as from January 1, 1988 until December 31, 1997 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.jus.uio.no/lm/icc.conciliation.arbitration.rules.1988/portrait.a4.pdf>>;
- 7) UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>;

Europos Sąjungos teisės aktai

- 8) 2007 m. gruodžio 21 d. Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OJ L 339*, 2007;

- 9) 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OL L 012*, 2001;

Užsienio valstybių teisės aktai

- 10) Arbitration Act 1996, Art. 42. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/pdfs/ukpga_19960023_en.pdf>;
- 11) American Arbitration Association International Arbitration Rules [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.adr.org/sp.asp?id=33994#INTERNATIONAL%20ARBITRATION%20RULES>>;
- 12) German Code of Civil Procedure as promulgated on 5 December 2005 (Bundesgesetzblatt (BGBl., Federal Law Gazette) I page 3202; 2006 I page 431; 2007 I page 1781), last amended by Article 1 of the Act dated 10 October 2013 (Federal Law Gazette I page 3786) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html>;
- 13) Rules of the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.sccinstitute.com/filearchive/3/30366/2010_Arbitration_Rules1.pdf>.

2. Specialioji literatūra

- 1) AUKŠTUOLIENĖ, G. Skundai dėl arbitražo sprendimų panaikinimo ir prašymai pripažinti ir leisti vykdyti užsienio arbitražo sprendimus Lietuvos teismuose: statistika ir tendencijos. *Arbitražas. Teorija ir praktika 2016*;
- 2) BLIUVAITĖ, M. Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika. *Teisė*, 2015, Nr. 97;
- 3) CHVALEJ, V.; VAITKUTĖ PAVAN, V. ir ŽUKOVA, G. Nauja Tarptautinių prekybos rūmų arbitražo reglamento redakcija. *Teisė*, 2013, Nr. 86;

- 4) DOMINAS, G. ir MIKELĖNAS, V. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995;
- 5) JARUSEVIČIUS, J. Civilinės ir komercinės bylos ribos reglamente dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *Teisė*, 2016, Nr. 98;
- 6) KAMINSKIENĖ, N. Application of Interim Measures in International Arbitration: The Lithuanian Approach. *Jurisprudencija*, 2010, 1 (119);
- 7) KONTRAUSKAS, R. *Lis (alibi) pendens*: kitoje Europos Sąjungos valstybėje nagrinėjamo tapataus arba susijusio ieškinio (civilinės bylos) įtaka Lietuvos teismo procesui. *Jurisprudencija*, 2005, 69(61);
- 8) LAUŽIKAS, E.; MIKELĖNAS, V.; ir NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003;
- 9) Lietuvių kalbos institutas. *Lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-01-sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/startas.htm>>;
- 10) MIKELĖNAS, V.; NEKROŠIUS, V.; ZEMLYTĖ, E. *Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo komentaras*. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2016;
- 11) ŠEKŠTELO, A. Arbitražo sprendimo vykdymo problemos – ar reikalingi vykdomieji raštai? Vilnius: Justitia, 2014, Nr. 79;
- 12) ŠEKŠTELO, A. *Cartel Damage Claim* byla: ar pagrįstai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas susiaurino arbitražinių išlygų taikymo apimtį? *Arbitražas. Teorija ir praktika 2016*;
- 13) ŠEKŠTELO, A. Užtikrinimo priemonių taikymas: arbitražo ir teismo sąveika bei teismų kompetencija. Vilnius: Justitia, 2011, Nr. 2(76);
- 14) VĖBRAITĖ, V. Europos komisijos pasiūlymo dėl Reglamento Briuselis I pakeitimo įtaka Europos Sąjungos civilinio proceso ateities tendencijoms. *Verslo ir teisės aktualijos*, 2012, 7 (2);
- 15) BENEDETTELLI, M. *Communitarization of International Arbitration: A New Spectre Haunting Europe?* 27 *ARB. INT'L* 583, 585 n.6 (2011) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1774&context=njilb>>;

- 16) BINDER, P. *International Commercial Arbitration and Conciliation in UNCITRAL Model Law Jurisdictions*. 2nd edition. London: Sweet & Maxwell, 2005;
- 17) BORN, G. B. *Dallah and the New York Convention*. Kluwer Arbitration Blog (April 7, 2011) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://kluwerarbitrationblog.com/2011/04/07/dallah-and-the-new-york-convention/>>;
- 18) BORN, G. B. *International Commercial Arbitration. Second edition. Vol.I, International Arbitration Agreements*. Wolters Kluwer Law and Business, 2014;
- 19) BORN, G. B. *International Commercial Arbitration: Volume III: International Arbitral Awards*, 2014;
- 20) BÜHLER, M. W.; WEBSTER, T. H. *Handbook of ICC Arbitration*. Commentary, Precedents, Materials. First edition. London: Sweet & Maxwell, 2005;
- 21) CLARKSON, Chris; HILL, Johanthan. *The Conflict of Laws*. Fourth edition. Oxford University Press, 2011;
- 22) DOWERS, N. ir TANG, Z. S. Arbitration in EU Jurisdiction regulation: Brussels I Recast and a New Proposal. *Groningem Journal of International Law*, 2015, vol. 3(1): International Arbitration and Procedure;
- 23) ERK, N. *Parallel Proceedings in International Arbitration: A Comparative European Perspective*. International Arbitration Law Library, 30. Hague, Kluwer Law International, 2014;
- 24) FISHER, G. *Anti-suit Injunctions to Restrain Foreign Proceedings in Breach of an Arbitration Agreement*. Bond Law Review: Vol. 22: Iss. 1, Article 1. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1384&context=blr>>;
- 25) GAILLARD, E. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. International Arbitration 2006: Back to Basics? International Council for Commercial Arbitration;
- 26) GAILLARD, E. *Tarpautinio arbitražo teisės teorija*. 2010 m. Valiunas Ellex. UDLAB „KOPA“;
- 27) GEORGE, James P. *International Parallel Litigation – A Survey of Current Conventions and Model Law*. Texas International Law Journal. Vol. 37:499 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.tilj.org/content/journal/37/num3/George499.pdf>>;

- 28) GIAMBASTIANI, C. A. *Lex Loci Arbitri and Annulment of Foreign Arbitral Awards in U.S. Courts*. American University International Law Review 20, no. 5 (2005) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1153&context=auilr>>;
- 29) GRAVES, J. *Court Litigation over Arbitration Agreements: Is it Time for a New Default Rule?* (2012). Scholarly Works. Paper 548, p. 125 [interaktyvus], [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.tourolaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1634&context=scholarlyworks>>;
- 30) HAKEEM, S. Anti-suit injunctions, arbitration and the non-EU perspective: some recent developments. *International Arbitration Law Review*, 2011;
- 31) LENENBACH, M. *Antitrust Injunctions in England, Germany and the United States: Their Treatment under European Civil Procedure and the Hague Convention*. 20 Loy. L.A. Int'l & Comp. L. Rev. 257, 1998;
- 32) LÉVY, L. *Anti-suit Injunctions Issued by Arbitrators*. IAI International Arbitration Series No. 2, Anti-Suit Injunctions in International Arbitration. Juris Publishing, Inc., 2005;
- 33) MANN, F. A. *Lex Facit Arbitrum*. *International Arbitration. Liber Amicorum for Martin Domke* (P. Sanders, ed.). The Hague: Martinus Nijhoff. 1967;
- 34) MAPLES, J.; GOLDFARB, T. *Anti-suit Injunctions: Expanding Protection for Arbitration under English Law*. Dispute Resolution International. Vol. 7. No. 2, November 2013 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.weil.com/~media/files/pdfs/dri_7_2_november_2013_maples_goldfarb.pdf>;
- 35) MICHAELSON, J.; BLANKE G. *Anti-suit Injunctions and the Recoverability of Legal Costs as Damages for Breach of an Arbitration Agreement*. February, 2008 m. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.friedfrank.com/siteFiles/Publications/JM%20%20NLJ%20-%20Anti-Suit%20injunctions%20and%20the%20recoverability%20of%20legal%20costs-UPDATED.pdf>>;

- 36) MOSES, M. *Arbitration/Litigation Interface: The European Debate*, 35 Nw. J. Int'l L. & Bus. 1 (2014), p. 35 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1774&context=njilb>>;
- 37) MOSES, M. *Barring the Courthouse Door? Anti-Suit Injunctions in International Arbitration*. Loyola University Chicago School of Law. Kluwer Arbitration Blog. 2011 m. lapkričio 14 d. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://kluwerarbitrationblog.com/2011/11/14/barring-the-courthouse-door-anti-suit-injunctions-in-international-arbitration/>>;
- 38) REDFERN, A., *et. al. Law and Practice of International Commercial Arbitration*. Fourth edition. Student version. London: Sweet & Maxwell, 2004;
- 39) STRIK, D. *Growing number of countries allowing exclusion agreements with respect to annulment warrants greater scrutiny of arbitration clauses*. January 11, 2012, Kluwer Arbitration Blog [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://kluwerarbitrationblog.com/2012/01/11/growing-number-of-countries-allowing-exclusion-agreements-with-respect-to-annulment-warrants-greater-scrutiny-of-arbitration-clauses/>>;
- 40) TAO, J. *Salient Issues in Arbitration in China*. Am. U. Int'l L. Rev. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1785&context=auilr>>;
- 41) UNCITRAL 2012 Digest of Case Law on the Model Law on International Commercial Arbitration. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/MAL-digest-2012-e.pdf>>;
- 42) van den BERG, A. J. *Hypothetical Draft Convention on the International Enforcement of Arbitration Agreements and Awards, in 50 Years of the New York Convention*, ICCA Congress Series No. 14, at 649 (Albert Jan van den Berg ed., 2009) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.arbitration-icca.org/media/0/12133703697430/explanatory_note_ajb_rev06.pdf>.

3. Teismų praktika

Tarptautinių teismų praktika

- 1) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. gegužės 21 d. sprendimas *Cartel Damage Claim*, C-352/13, ECLI:EU:C:2015:335;
- 2) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. gegužės 13 d. sprendimas OAO „Gazprom“, C-536/13, ECLI:EU:C:2015:16;
- 3) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA ir Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, C-185/07, EU:C:2009:69;
- 4) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 m. balandžio 27 d. sprendimas *Gregory Paul Turner v Felix Farred Ismail Grovit, Harada Ltd and Changepoint SA*, C-159/02, ECLI:EU:C:2004:228;
- 5) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1987 m. gruodžio 8 d. sprendimas *Gubisch Maschinenfabrik v Palumbo*, C-144/86, ECLI:EU:C:1987:528;
- 6) Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2008 m. vasario 12 d. sprendimas byloje *Oferta Plus S.R.L. v. Moldova. Nr. 14385/04*;

Nacionalinių teismų praktika

- 7) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje *L.G. prieš UAB „Kauno bioenergija“ ir Nacionalinę žemės tarnybą*, Nr. 3K-3-349-313/2016.
- 8) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje *„Stabil Invest O?“ prieš UAB „Ardma“ ir A.P.*, Nr. 3K-3-289-248/2016;
- 9) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje *OAO „Gazprom“*, Nr. 3K-7-458-701/2015. Teismų praktika. 2015, 44;

- 10) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Molesta“ prieš UAB „Eicore“*, Nr. 3K-3-320-611/2015.
- 11) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje *UAB AK „Aviablatica“ prieš Flight Test Aerospace Inc.*, Nr. 3K-3-431/2013.
- 12) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegija. 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-282/2012;
- 13) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje *IDS Borjomi beverages CO.N.V. prieš UAB „Accuratus“*, Nr. 3K-3-191/2011;
- 14) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje *OOO „Baltko“ prieš UAB „Plungės kooperatinė prekyba“, „BRED banque populaire“ ir AKB „Elekronika“*, Nr. 3K-3-102/2010;
- 15) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Orlen Lietuva“*, Nr. 3K-3-64/2010. Teismų praktika. 2010, 33;
- 16) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje *Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija prieš „Hydro Soil Services“*, Nr. 3K-3-62/2007. Teismų praktika. 2007, 27.

Arbitražo teismų ir tribunolų praktika

- 17) ICC teismas. 2004 m. gruodžio 6 d. dalinis sprendimas dėl jurisdikcijos byloje *UEG Araucária v. Copel*, Nr. 12656. Paskelbtas Revista de Arbitragem e Mediação, No. 11, October-December 2006;
- 18) ICC teismas. 1997 balandžio mėn. sprendimas Nr. 8887, in 11(1) ICC BULL. 91, 94 (2000);
- 19) ICSID arbitražo tribunolas. 2005 m. sausio 18 d. nutartis byloje *Tokios Tokelés v. Ukraine*, Case No. ARB/02/18;

- 20) ICSID arbitražo tribunolas. 2002 m. spalio 16 d. nutartis byloje *Société Générale de Surveillance S.A. (SGS) v. Islamic Republic of Pakistan*, Case No. ARB/01/13;
- 21) ICSID arbitražo tribunolas. 1998 m. rugsėjo 9 d. ir lapkričio 5 d. nutartys byloje *Ceskoslovenska Obchodni Banka (CSOB) v. Slovak Republic*, Case No. ARB/97/4;
- 22) Irano-Jungtinių Amerikos Valstijų arbitražo tribunolas. 1983 m. nutartis byloje *E Systems v. The Government of Islamic Republic of Iran*, Case No. 388, Award No. ITM 13388 FT (1983);
- 23) Pietryčių Azijos tautų asociacijos arbitražo tribunolas. 2002 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Young Chi Oo Trading TTE Ltd. v. Government of the Union of Myanmar*, Case No. ARB/01/1;
- 24) Vašingtono arbitražo tribunolas. 2008 m. lapkričio 3 d. sprendimas *National Grid Plc and The Argentine Republic*, 1:09-cv-00248-RBW. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0555.pdf>>;
- 25) Vašingtono arbitražo tribunolas. 2006 m. birželio 20 d. sprendimas dėl jurisdikcijos *National Grid Plc and The Argentine Republic*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0553.pdf>>.

Užsienio valstybių teismų praktika

Bermudų teismų praktika

- 26) Bermudų apeliacinis teismas. 2002 m. gruodžio 6 d. nutartis byloje *Christian Mutual Insurance Company & Central United Life Insurance Company & Connecticut Reassurance Corporation v. Ace Bermuda Insurance Limited* [2002] Bda LR 56;

Jungtinių Amerikos Valstijų teismų praktika

- 27) Jungtinių Amerikos Valstijų apeliacinis teismas. 2003 m. kovo 4 d. nutartis byloje *Shaw Group Inc. v Triplefine International Corporation*, 322 F.3d 115 (2d Cir., 2003);

- 28) Jungtinių Amerikos Valstijų Havajų apygardos teismas. 1991 m. sausio 8 d. nutartis byloje *Daiei, Inc. v. U.S. Shoe Corp.* 755 F. Supp. 299 (D. Haw, 1991);

Jungtinės Karalystės teismų praktika

- 29) Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas. 2013 m. birželio 12 d. sprendimas byloje *Ust-Kamenogorsk Hydropower Plant JSC v AES Ust-Kamenogorsk Hydropower Plant LLP*;
- 30) Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. lapkričio 3 d. sprendimas byloje *Dallah Real Estate and Tourism Holding Company (Appellant) v The Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan (Respondent)* [2010] UKSC 46 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2009-0165-judgment.pdf>>;
- 31) Anglijos apeliacinis teismas. 1994 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje *Angelic Grace, I Lloyd's Rep 87, Neill, Leggatt and Millett LJJ*;

Kanados teismų praktika

- 32) Kanados Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. gegužės 20 d. nutartis byloje *Yugraneft Corp. v. Rexx. Management Corp.*, CLOUT case No. 1009, [2010] 1 S.C.R. 649;

Latvijos teismų praktika

- 33) Latvijos Konstitucinio Teismas. 2014 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 2014-09-01 “*On Compliance of Section 495(1) of the Civil Procedure Law with the first sentence in Article 92 of the Satversme of the Republic of Latvia*”;

Prancūzijos teismų praktika

- 34) Prancūzijos Aukščiausiasis Teismas. 2009 m. spalio 14 d. nutartis byloje *In Zone Brands International inc v. In Beverage International*. Nr. 08-16.369-08-06.549;

- 35) Prancūzijos Aukščiausiasis Teismas. 1989 m. birželio 28 d. nutartis byloje *Eurodif v République islamique d`Iran Cass Civ. Ire*;
- 36) Paryžiaus apeliacinis teismas. 2011 m. vasario 16 d. nutartis byloje *Gouvernement du Pakistan v. Société Dallah Real Estate & Tourism Holding Co*, Pôle 1 – Ch. 1, n° 09/28533 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://uk.practicallaw.com/cs/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1247297788426&ssbinary=true>>;

Vokietijos teismų praktika

- 37) Vokietijos Aukščiausiasis Teismas. 2005 m. sausio 15 d. nutartis. NJW 16/2005;
- 38) *Phillip Alexander Securities and Futures Limited v. Bamberger and others*. Case 3 VA 11/95; [1997] I.L.Pr. 73;

Šveicarijos teismų praktika

- 39) Šveicarijos federalinis teismas. 2001 m. gegužės 14 d., sprendimas byloje *Fomento de Construcciones y Contratas S.A. v. Colon Container Terminal S.A.*, ATF 127 III 279.

4. Travaux préparatoires

- 1) 2010 m. balandžio 28 d. Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 23, 137, 148, 163, 296, 340, 810, 811, 812, 813, 814, 815 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 812¹ straipsniu įstatymo projektų aiškinamasis raštas [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.370839>>;
- 2) 2010 m. gruodžio 14 d. Europos Komisijos pasiūlymas dėl Briuselis I reglamento keitimo. Briuselis, COM(2010) 74, C7-043310 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 17 d.]. Prieiga per internetą:

<[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0748_/com_com\(2010\)0748_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0748_/com_com(2010)0748_lt.pdf)>;

- 3) 2011 m. spalio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymas dėl reglamentas dėl bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės. KOM (2011) 0635 galutinis - 2011/0284 (COD) [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. kovo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52011PC0635&from=EN>>;
- 4) FORSTÉN, D. *Parallel Proceedings and the Doctrine of Lis Pendens in International Commercial Arbitration*: Master's Thesis in Procedural Law (Arbitration). Uppsala Universitet, 2015;
- 5) Generalinio Advokato M. Wathelet išvada, pateikta 2014 m. gruodžio 4 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje C-536/13 *OAO „Gazprom“*;
- 6) Generalinės Advokatės J. Kokott išvada, pateikta 2008 m. rugsėjo 4 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje C-185/07, *Allianz SpA ir Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*;
- 7) ICC byla Nr. 7934, viešai neskelbta, bet aprašyta sprendime dėl jurisdikcijos ir laikinųjų apsaugos priemonių, priimtame 2007 m. kovo 21 d. ICSID byloje Nr. ARB/05/07, *Saipem SpA v. Bangladesh*, žr. *International Arbitration Report*, April 2007, p. B-1;
- 8) Report of the Working Group on Arbitration and Conciliation on the work of its forty-third session (Vienna, 3-7 October 2005) UNCITRAL, 43RD Sess., UN Doc. A/CN.9/589, p. 6-7. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V05/894/78/PDF/V0589478.pdf?OpenElement>>.

SANTRAUKA

Paraleliniai teismo ir arbitražo procesai: priežastys ir problemos sprendimo būdai

Magistro darbe analizuojamos paralelinių teismo ir arbitražo procesų priežastys ir būdai, kaip jų būtų galima išvengti. Nepaisant to, kad valstybėse yra pripažįstamas *lis alibi pendens* principas, draudžiantis tokius procesus, paraleliniai teismo ir arbitražo procesai vis dar dažnai sutinkami. Ginčo šalys, siekdamos sau palankiausio sprendimo ir nepaisydamos sudaryto arbitražinio susitarimo, dažnai po joms netinkamo arbitražo teismo sprendimo paraleliai su ieškiniu kreipiasi į valstybės teismus.

Dažniausiai už paralelinių procesų iniciavimą nėra nustatytos sankcijos ar kitos prevencinės priemonės, o arbitrai negali užkirsti kelio tokiems šalių veiksams, kadangi teisė drausti paraleliai bylinėtis jiems suteikiama tik keliose valstybėse. Tuo tarpu valstybės teismai tam tikrais atvejais nepripažįsta arbitražo jurisdikcijos ir panaikina arbitrų įgaliojimus, nors tokie veiksmai prieštarauja tarptautinei teisei. Paralelinius teismo ir arbitražo procesus iššaukia ir nevieninga Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika dėl Briuselis I reglamento taikymo arbitražui, kuris trijose bylose (*West tankers*, *Gazprom* ir *Cartel Damage Claims*) išreiškė tris skirtingas pozicijas šiuo klausimu.

Paralelinių teismo ir arbitražo procesų problema turėtų būti sprendžiama ne tik valstybių viduje, bet svarbiausia – tarptautiniu ir Europos Sąjungos lygiais. Teigiama, kad laikas keisti Niujorko konvenciją, taip pat kad arbitražo proceso praktika turėtų būti vienodinama negriežtosios teisės instrumentais. Arbitrams turėtų būti suteikiama teisė drausti paraleliai bylinėtis, o tokio draudimo nesilaikymas – užtikrinamas teisine sankcija. Itin svarbu aiškiai atskirti arbitražo ir valstybės teismų jurisdikcijas, o tą gali padėti įgyvendinti netgi *res judicata* galios užtikrinimas arbitražo teismo sprendimams ar šalių ekskliuziniai susitarimai.

Taigi paraleliniai teismo ir arbitražo procesai sukelia neigiamus padarinius ir ginčo šalims, ir valstybei. Įstatymų leidėjams, teismams, ginčo šalims būtina imtis veiksmų ir keisti šią ydingą praktiką.

SUMMARY

Parallel Court and Arbitration Proceedings: Causes and Solutions to Problems

Master thesis analyzes reasons of parallel litigation and arbitration proceedings and possible ways to avoid them. Despite the fact that countries recognize the principle of *lis alibi pendens*, which prohibits proceedings like this, parallel court and arbitration proceedings are still often encountered. The parties reaching for the most favorable decision, despite the arbitration decision, often make parallel claims to state courts after an improper arbitration decision.

In the majority of cases, there are no sanctions or other preventive measures for initiating parallel proceedings. Arbitrators also cannot prevent such actions because the right to issue anti-suit injunctions is given to them only in few countries. Meanwhile, state courts do not recognize arbitration jurisdiction and revoke the mandates of arbitrators in certain cases although such actions are contrary to international law. One of the reasons of parallel litigation and arbitration proceedings is the inconsistent practice of European Union Court of Justice, related to Brussels I Regulation application to arbitration. In three cases (*West tankers*, *Gazprom* and *Cartel Damage Claims*) it stated three different positions on this issue.

The problem of parallel litigation and arbitration should be solved not only in national laws, but most importantly – at the international and European Union levels. According to different opinions, it is time to change the New York Convention. In addition, it is stated that practice of arbitration should be unified by soft law instruments. Also, arbitrators could have the right to issue anti-suit injunctions and not complying with such prohibitions should be ensured by a legal sanction. It is essential to make a clear distinction between arbitration and state court jurisdictions. Even *res judicata* assurance to arbitrators' awards or the exclusion agreement can help to achieve that goal.

Parallel arbitration and court proceedings lead to negative consequences for the parties and state. The legislator, courts and parties have to take action to change this vicious practice.